

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽIMTUMO
ĮSTATYMAS**

20 m. d. Nr.
Vilnius

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis ir taikymas

1. Šis įstatymas nustato pagrindines užimtumo formas ir jų sistemą, darbo ieškančių asmenų užimtumo rėmimo sistemos teisinius pagrindus, jos tikslą, uždavinius, užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių subjektų funkcijas, darbo rinkos paslaugų teikimo ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo organizavimą ir finansavimą, atsakomybę už nelegalų darbą, užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimus, nedeklaruotą darbą ir nedeklaruotą savarankišką veiklą.

2. Šiuo įstatymu nustatytos darbo rinkos paslaugos ir užimtumo rėmimo priemonės taikomos:

1) Lietuvos Respublikos piliečiams ir Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės piliečiams bei jų šeimos nariams, gyvenantiems Lietuvos Respublikoje arba kitoje Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybėje narėje, jeigu jų, išskyrus Lietuvos Respublikos piliečius, paskutinio darbdavio nuolatinė buveinė arba paskutinė savarankiškos veiklos vykdymo vieta buvo Lietuvos Respublikoje;

2) leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje turintiems užsieniečiams, kurie pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus atleidžiami nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti Lietuvos Respublikoje;

3) darbdaviams, kurių nuolatinė buveinė yra Lietuvos Respublikoje, ir darbdaviams fiziniams asmenims, kurie yra nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai.

3. Šio įstatymo nuostatos dėl konsultavimo paslaugų teikimo taikomos ir užsieniečiams, kurie atvyksta į Lietuvos Respubliką dirbti sezoninių darbų.

4. Atsakomybė už nelegalų darbą, užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimus, nedeklaruotą darbą ir nedeklaruotą savarankišką veiklą taikoma visiems asmenims, veikiantiems Lietuvos Respublikos teritorijoje.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Užimtumas** – atlygintina arba neatlyginta teisėta fizinio asmens savarankiška, iš dalies savarankiška arba priklausoma veikla, kuria fizinis asmuo užsidirba pragyvenimo lėšų, taip pat veikla, kuria fizinis asmuo užsiima siekdamas įgyti darbinių ar profesinių įgūdžių arba kita tęstinė veikla, kurią fizinis asmuo vykdo įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka.

2. **Užimtumo forma** – asmens veiklos, kurią vykdydamas asmuo yra laikomas užimtu, būdas.

3. **Užimtumo rėmimo politika** – darbo rinkos paslaugų, užimtumo rėmimo priemonių, kitų ekonominių ir socialinių priemonių, taikomų siekiant didinti darbo ieškančių asmenų užimtumą, mažinti nedarbą, švelninti neigiamas jo pasekmes, visuma.

4. **Užimtumo rėmimo sistema** – darbo ieškančių asmenų užimtumui remti taikomų teisinių, ekonominių, socialinių ir organizacinių priemonių sistema.

II SKYRIUS

UŽIMTUMO FORMOS IR JŲ SISTEMA

3 straipsnis. Užimtas asmuo

1. Asmuo yra laikomas užimtu, jeigu jis užsiima bent viena šių užimtumo formų:
 - 1) dirba pagal darbo sutartį arba kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu;
 - 2) yra savarankiškai dirbantis asmuo;
 - 3) yra užimtas neatlygintiniame užimtume.
2. Asmenų užimtumo ypatumus pagal kiekvieną iš šio straipsnio 1 dalyje nurodytų užimtumo formų nustato specialūs įstatymai ir kiti teisės aktai, tiek, kiek šių ypatumų nereglamentuoja šis įstatymas.

4 straipsnis. Dirbantys pagal darbo sutartis ir kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu asmenys

1. Asmuo yra laikomas dirbančiu, jeigu jis dirba pagal darbo sutartį ar kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu.
2. Darbo sutarties sampratą, jos sudarymo, vykdymo ir pasibaigimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos darbo kodeksas.
3. Darbo santykiams prilyginti teisiniai santykiai yra šie santykiai:
 - 1) valstybės tarnybos santykiai, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas ir atitinkami tarnybos statutai;
 - 2) profesinės karo tarnybos santykiai, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas;
 - 3) teisiniai santykiai, susiklostantys dėl karių savanorių ir kitų aktyviojo rezervo karių, taip pat parengtojo rezervo karių, pašauktų į pratybas, mokymus ar vykdyti tarnybos užduočių, kai iš Krašto apsaugos ministerijos biudžete šioms tikslams skirtų asignavimų už tarnybos dienas mokamas atlyginimas, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas;
 - 4) teisiniai santykiai, susiklostantys dėl valstybės ar savivaldybės politikų darbo, kurių ypatumus nustato specialūs įstatymai, išskyrus savivaldybės tarybos nario pareigų atlikimo neatlygintinius atvejus;
 - 5) teisiniai santykiai, susiklostantys dėl valstybės pareigūnų darbo, kurių ypatumus nustato specialūs įstatymai;
 - 6) teisiniai santykiai, susiklostantys dėl teisėjų darbo, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos teismų įstatymas ir kiti įstatymai;
 - 7) diplomatinės tarnybos santykiai, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas ir kiti įstatymai;
 - 8) teisiniai santykiai, susiklostantys dėl kriminalinės žvalgybos slaptųjų dalyvių darbo, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas;
 - 9) teisiniai santykiai dėl asmenų, deleguotų į tarptautines ir Europos Sąjungos institucijas ar užsienio valstybių institucijas, tarnybos santykių, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos asmenų delegavimo į tarptautines ir Europos Sąjungos institucijas ar užsienio valstybių institucijas įstatymas ir kiti įstatymai;
 - 10) teisiniai santykiai dėl asmenų, atlygintinai einančių narystės pagrindu renkamasias pareigas ar paskirtų į savivaldybių, apylinkių rinkimų ir miestų, rajonų, apylinkių referendumo komisijas, tarnybos santykių, kurių ypatumus nustato Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymas, Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų įstatymas, Lietuvos Respublikos rinkimų į Europos Parlamentą įstatymas, Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymas ir Lietuvos Respublikos referendumo įstatymas;

11) trenerio veikla pagal Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymą, kai treneris yra pasirašęs su organizacija, kuri vykdo kūno kultūros ir sporto pratybas, darbo sutartį;

12) darbas, dirbamas teismo nuteistųjų Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekse nustatyta tvarka.

4. Asmenų, dirbančių pagal darbo sutartį ar kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu, pajamų apmokestinimo ir valstybinio socialinio draudimo tvarką ir ypatumus nustato specialūs įstatymai.

5. Asmenys, dirbantys kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu, Darbo kodekso nustatyta tvarka turi teisę steigti ir stoti į profesines sąjungas, dalyvauti kolektyvinėse derybose sudarant kolektyvines sutartis ir nagrinėjant jų kolektyvinius darbo ginčus dėl interesų pažeidimo. Šių teisių apribojimus ir įgyvendinimo sąlygas gali numatyti Lietuvos Respublikos įstatymai.

6. Asmenys, dirbantys kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu, turi teisę į saugias ir sveikas darbo sąlygas pagal Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymą, taip pat teisę į apsaugą nuo diskriminacijos pagal Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymą ir Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą.

5 straipsnis. Savarankiškai dirbantys asmenys

1. Savarankiškai dirbantis asmuo yra fizinis asmuo, kuris užsiima šia pagal savo pobūdį ir turinį neturinčia darbo santykiams ir su jais susijusiems santykiams būdingo darbą atliekančio asmens pavaldumo asmeniui, kurio naudai yra atliekamas darbas, požymio veikla, kuriai yra būdingas tęstinumas laike ir (ar) vykdomos veiklos pasikartojamumas bei galimybė tokią veiklą vykdyti ateityje:

1) individualia veikla;

2) veikla įsteigus juridinį asmenį ar kitą organizacinę struktūrą arba vykdant veiklą, kitaip susijusią su veikla juridiniame asmenyje;

3) veikla žemės ūkyje.

2. Savarankiškai dirbantys asmenys, o įstatymų numatytais atvejais – jų šeimos nariai, turi teisę į apsaugą nuo diskriminacijos pagal Lygių galimybių įstatymą ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą šiuose įstatymuose numatytais atvejais ir tvarka.

6 straipsnis. Individuali veikla

1. Individuali veikla yra ši savarankiška fizinio asmens veikla:

1) savarankiška kūryba, kuri yra susijusi su savarankiška kūriniais, kurie gali būti autorių teisių objektas, kūrimu ir turtinių teisių į savo sukurtus kūrinius perdavimu arba jų suteikimu;

2) veikla pagal laisvąją profesiją, kuria reikiamą kvalifikaciją turintys fiziniai asmenys verčiasi asmeniškai, atsakingai ir profesiniu atžvilgiu nepriklausomai, teikdami intelektines paslaugas klientams ir visuomenei, įskaitant teisinę, apskaitininko, auditoriaus, buhalterio, lobisto, finansų konsultanto, mokesčių konsultanto, architekto, inžinieriaus, dizainerio, psichologo, žurnalisto, maklerio, brokerio, įmonių bankroto administratoriaus, įmonių restruktūrizavimo administratoriaus ir panašią veiklą;

3) savarankiška sporto veikla, kuri yra susijusi su tam tikros fizinės ar protinės veiklos, grindžiamos tam tikromis taisyklėmis ir organizuojamą tam tikra specialiai šiai veiklai nustatyta forma, atlikimu, rengimusi varžyboms ir dalyvavimo varžybose veikla, išskyrus sporto veiklą pagal darbo sutartį dėl sportinės veiklos;

4) savarankiška atlikėjo veikla, kuri yra susijusi su atlikėjo rengimusi viešam pasirodymui ir dalyvavimu viešame pasirodyme veikla. Atlikėjais nelaikomi fiziniai asmenys, dalyvaujantys kūrinio sukūrimo arba rengimosi viešam pasirodymui procese, tačiau nedalyvaujantys kūrinį viešai atliekant ar viešai pasirodant;

5) savarankiška trenerio veikla, kai treneris nėra pasirašęs darbo sutarties su organizacija, kuri vykdo kūno kultūros ir sporto pratybas;

6) mokslinė ir kita panašaus pobūdžio savarankiška veikla, kuri nepatenka į veiklą pagal laisvąją profesiją;

7) kita savarankiška komercinė arba gamybinė veikla.

2. Fizinis asmuo turi teisę užsiimti individualia veikla, nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, pagal vieną ar kelias iš šių individualios veiklos formų:

1) įsigijus verslo liudijimą;

2) pagal veiklos kvitus;

3) įsiregistravus individualią veiklą mokesčių įstatymų nustatyta tvarka.

3. Individualios veiklos, kuria gali būti verčiamasi įsigijus verslo liudijimą, rūšis ir verslo liudijimo išdavimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

4. Individuali veikla pagal veiklos kvitus gali būti vykdoma:

1) teikiant gyvenamųjų patalpų tvarkymo, einamųjų namų ūkio darbų, smulkaus remonto, sodo ir (ar) aplinkos priežiūros, maisto gaminimo, vaikų, neįgalių ir kitų asmenų priežiūros paslaugas pagal veiklos kvitus. Veiklos kvitus išduoda, pildo ir jų apskaitą tvarko paslaugos gavėjas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka. Nuo veiklą pagal veiklos kvitus vykdančiam asmeniui pagal paslaugų sutartį išmokėtų sumų gyventojų pajamų mokesčių ir Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme nustatytas valstybinio socialinio draudimo įmokas apskaičiuoja ir įstatymų nustatyta tvarka sumoka paslaugos gavėjas;

2) teikiant žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų teikimo pagal paslaugų kvitą įstatymo nustatyta tvarka.

5. Fizinis asmuo, ketindamas pradėti vykdyti kitą individualią veiklą pagal kitą nei nurodyta šio įstatymo 2 dalies 1 ir 2 punktuose formą, privalo apie tai informuoti mokesčio administratorių centrinio mokesčio administratoriaus nustatyta tvarka ir vykdyti šią individualią veiklą tik turėdamas galiojančią nuolatinio Lietuvos gyventojų individualios veiklos vykdymo pažymą.

6. Individualią veiklą vykdančių asmenų pajamų apmokestinimo ir valstybinio socialinio draudimo tvarką ir ypatumus nustato specialūs įstatymai.

7. Fizinį asmenų, kurie naudojami paslaugomis, teikiamomis pagal veiklos kvitus, nurodytomis šio straipsnio 4 dalies 1 punkte, pajamų apmokestinimo ypatumus nustato specialūs įstatymai.

7 straipsnis. Veikla įsteigus juridinį asmenį ar kitą organizacinę struktūrą arba vykdant veiklą, kitaip susijusią su veikla juridiniame asmenyje

1. Fizinis asmuo yra užimtas šio įstatymo prasme, jeigu jis yra įsteigęs arba yra šios teisinės formos juridinio asmens dalyvis ar dalyvauja kitos organizacinės struktūros veikloje arba vykdo šią veiklą, kitaip susijusią su veikla juridiniame asmenyje:

1) yra individualios įmonės savininkas;

2) yra mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys;

3) yra partneris pagal jungtinės veiklos sutartį, išskyrus ūkininko ar žemės ūkio valdos partnerį;

4) yra juridinio asmens valdymo organo narys ir už šią savo veiklą gauna atlygį;

5) yra kooperatinės bendrovės narys, kuris vykdo ūkines operacijas su kooperatine bendrove;

6) yra šeimos dalyvis;

7) yra juridinio asmens dalyvis ir pagal įstatymus ir juridinio asmens steigimo dokumentus turi teisę į juridinio asmens pelno dalį, jeigu iš tokios veiklos fizinio asmens per vienerius metus gaunamų pajamų suma viršija 3600 eurų sumą.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų pajamų apmokestinimo ir valstybinio socialinio draudimo tvarką ir ypatumus nustato specialūs įstatymai.

8 straipsnis. Veikla žemės ūkyje

1. Fizinis asmuo – ūkininkas, turi teisę Lietuvos Respublikos ūkininko ūkio įstatymo nustatyta tvarka vienas arba su partneriais verstis žemės ūkio veikla ir miškininkystėje įregistravęs ūkį Ūkininkų ūkių registre.

2. Fizinis asmuo gali užsiimti žemės ūkio veikla arba žemės ūkio ir alternatyviaja veikla vienas arba su fizinių ar juridinių asmenų grupe, kurio žemės ūkio valda yra įregistruota Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registre, kaip žemės ūkio veiklos subjektas pagal Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymą.

3. Ūkininko ir ūkininko partnerio bei žemės ūkio veiklos subjekto pajamų apmokestinimo ir valstybinio socialinio draudimo tvarką ir ypatumus nustato specialūs įstatymai.

9 straipsnis. Neatlygintinas asmenų užimtumas

1. Asmuo, kuris vykdo šią neatlygintiną veiklą, yra laikomas užimtu:

1) stažuojasi, sudaręs stažuotės sutartį;

2) dirba visuomenei naudingus darbus;

3) atlieka darbą kaip darbo terapijos priemonę;

4) vykdo savanorišką veiklą;

5) atlieka praktiką, sudaręs savanoriškos praktikos sutartį;

6) atlieka praktiką, sudaręs profesinės veiklos praktikos sutartį;

7) eina profesinės adaptacijos periodą;

8) Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso nustatyta tvarka asmeniui skyrus nuobaudą – viešuosius darbus;

9) Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nustatyta tvarka asmeniui skyrus bausmę – viešuosius darbus.

2. Asmenų, kurie dalyvauja neatlygintiniame užimtume valstybinio socialinio draudimo tvarką ir ypatumus nustato specialūs įstatymai.

10 straipsnis. Savanoriška praktika

1. Asmenys iki 29 metų turi teisę sudaryti savanoriškos praktikos sutartis įmonėmis, įstaigomis, organizacijomis ar kitomis organizacinėmis struktūromis (toliau – įmonė), kuriose atliekama savanoriška praktika.

2. Jaunesni kaip 18 metų asmenys turi teisę sudaryti savanoriškos praktikos sutartį, jeigu tam neprieštarauja vaiko atstovas pagal įstatymą.

3. Įmonė likus ne mažiau kaip 1 darbo dienai iki numatytos savanoriškos praktikos atlikimo pradžios teisės aktų nustatyta tvarka informuoja Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos administravimo įstaigą, vykdančią šiame straipsnyje nustatytą reikalavimų savanoriškos praktikos sutartims laikymosi kontrolę, apie sudarytą savanoriškos praktikos sutartį.

4. Šio straipsnio nustatyta tvarka savanorišką praktiką atliekantys asmenys yra draudžiami sveikatos bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniu draudimu valstybės lėšomis Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

5. Asmuo tuo pačiu metu atlikti savanorišką praktiką gali ne daugiau kaip pagal vieną savanoriškos praktikos sutartį. Savanoriškos praktikos sutartis su ta pačia įmone gali būti sudaroma ne daugiau kaip vieną kartą.

6. Savanoriškos praktikos sutarčių skaičius įmonėje negali viršyti 10 procentų visų įmonės darbo vietų (pareigybių) skaičiaus, o jeigu įmonėje yra mažiau kaip 10 darbo vietų (pareigybių), tai toje įmonėje negali būti sudaryta ir galioti daugiau kaip viena savanoriškos praktikos sutartis.

7. Savanorišką praktiką atliekančio asmens sudarytos savanoriškos praktikos sutarties terminas arba bendras to asmens sudarytų savanoriškos praktikos sutarčių terminas negali būti ilgesnis kaip 2 mėnesiai per kalendorinius metus.

8. Asmuo gali sudaryti savanoriškos praktikos sutartį ne daugiau kaip 3 kartus, o bendras jo sudarytų savanoriškos praktikos sutarčių terminas negali būti ilgesnis kaip 6 mėnesiai.

9. Savanoriška praktika yra neatlygintina.

10. Savanoriškos praktikos atlikimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

III SKYRIUS UŽIMTUMO RĖMIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS UŽIMTUMO RĖMIMO SISTEMA

11 straipsnis. Užimtumo rėmimo sistemos tikslas ir uždaviniai

1. Užimtumo rėmimo sistemos tikslas – siekti visiško gyventojų užimtumo, mažinti jų socialinę atskirtį ir stiprinti socialinę sanglaudą.

2. Užimtumo rėmimo sistemos uždaviniai:

1) derinti darbo pasiūlą ir paklausą, siekiant išlaikyti darbo rinkos pusiausvyrą;

2) didinti darbo ieškančių darbingo amžiaus asmenų užimtumo galimybes.

3. Užimtumo rėmimo sistemos uždaviniai ir užimtumo rėmimo priemonės įgyvendinami ir darbo rinkos paslaugos teikiamos vadovaujantis moterų ir vyrų lygių galimybių bei nediskriminavimo principais.

12 straipsnis. Darbo rinkos paslaugos, užimtumo rėmimo priemonės ir darbo rinkos stebėseną

1. Darbo rinkos paslaugos:

1) laisvų darbo vietų ir darbo ieškančių asmenų registravimo;

2) informavimo;

2) konsultavimo;

3) įsidarbinimo galimybių vertinimo;

4) tarpininkavimo įdarbinant;

5) individualios užimtumo veiklos planavimo.

2. Užimtumo rėmimo priemonės:

1) aktyvios darbo rinkos politikos priemonės;

2) užimtumo didinimo programos;

3) dėl nedarbo negautų pajamų arba jų dalies kompensavimas.

3. Darbo rinkos stebėseną:

1) padėties darbo rinkoje vertinimas ir jos pokyčių prognozavimas;

2) darbo rinkos paslaugų teikimo ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo ir efektyvumo vertinimas.

ANTRASIS SKIRSNIS UŽIMTUMO RĖMIMO POLITIKĄ ĮGYVENDINANTYS SUBJEKTAI IR JŲ KOMPETENCIJA

13 straipsnis. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinantys subjektai

1. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendina:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybė;

- 2) Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos ministerijos;
 - 3) Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, teritorinės darbo biržos, kitos valstybės institucijos ir įstaigos;
 - 4) savivaldybių institucijos ir įstaigos;
 - 5) kiti juridiniai ir fiziniai asmenys.
2. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios institucijos, nurodytos šio straipsnio 1 dalyje, užimtumo rėmimo politiką įgyvendina, konsultuodamosi su socialiniais partneriais.
3. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos, nurodytos šio straipsnio 1 dalies 1-4 punktuose, darbo rinkos paslaugų teikimo ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo efektyvumą vertina atlikdamos darbo ieškančių asmenų, darbdavių apklausas ir atsižvelgdamos į mokslinių tyrimų rezultatus ir šio vertinimo rezultatus skelbia viešai.

14 straipsnis. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kompetencija

Lietuvos Respublikos Vyriausybė:

- 1) teikia Lietuvos Respublikos Seimui užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą reglamentuojančių įstatymų projektus;
- 2) tvirtina valstybės užimtumo rėmimo programas ir priima nutarimus, būtinus užimtumo rėmimui užtikrinti;
- 3) koordinuoja ministerijų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų veiklą užimtumui remti.

15 straipsnis. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kitų ministerijų kompetencija

1. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija:
 - 1) teikia pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei dėl užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo;
 - 2) koordinuoja, analizuoja ir vertina užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą pagal Europos Sąjungos užimtumo strategiją;
 - 3) organizuoja ir finansuoja užimtumo rėmimo priemonių ir darbo rinkos paslaugų įgyvendinimą;
 - 4) dalyvauja kuriant žmogiškųjų išteklių plėtros politiką ir ją įgyvendina;
 - 5) nustato darbo rinkos paslaugų teikimo, užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo, darbo rinkos stebėsenos sąlygas ir tvarką;
 - 6) atlieka kitas teisės aktų jai nustatytas užimtumo rėmimo funkcijas.
2. Kitos ministerijos šio įstatymo nustatytas darbo rinkos paslaugas teikia ir užimtumo rėmimo sistemos tikslą, uždavinius ir užimtumo rėmimo priemones pagal savo kompetenciją įgyvendina vykdydamos įstatymų ir kitų teisės aktų joms pavestos srities valstybės valdymo funkcijas bei veiklą Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšoms panaudoti.

16 straipsnis. Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, teritorinių darbų biržų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų kompetencija

1. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendina Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Lietuvos darbo birža) ir jos teritorinės darbo biržos.
2. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos yra juridiniai asmenys, turintys sąskaitų banke, antspaudus ir savo simboliką.
3. Lietuvos darbo birža:
 - 1) organizuoja teritorinių darbų biržų veiklą ir kontroliuoja, kaip jos teikia darbo rinkos paslaugas ir įgyvendina aktyvios darbo rinkos politikos priemones ir užimtumo didinimo programas;

2) nustato darbo ieškančių asmenų dalyvavimo aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse atrankos kriterijus ir tvarką bei darbdavių, pageidaujančių įgyvendinti aktyvios darbo rinkos politikos priemones, atrankos kriterijus ir tvarką;

3) vykdo šalies darbo rinkos ir įsitvirtinimo joje stebėseną;

4) kartu su savivaldybių institucijomis, socialiniais partneriais svarsto priemones užimtumo problemoms spręsti;

5) suteikia socialinės įmonės statusą ir teikia valstybės pagalbą socialinėms įmonėms Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatyta tvarka;

6) organizuoja, kad būtų įgyvendintos užimtumo ir socialinės garantijos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės atleidžiamiesiems darbuotojams Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatyta tvarka;

7) organizuoja ir koordinuoja profesinės reabilitacijos paslaugų teikimą Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatyta tvarka;

8) išduoda leidimus dirbti Lietuvos Respublikoje ir priima sprendimus Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatyta tvarka;

9) suderinusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, steigia, likviduoja ar reorganizuoja teritorines darbo biržas, koordinuoja, kontroliuoja ir metodiškai vadovauja jų veiklai;

10) atlieka kitas teisės aktų jai nustatytas funkcijas.

4. Teritorinė darbo birža:

1) teikia šiame įstatyme nustatytas darbo rinkos paslaugas ir įgyvendina šiame įstatyme nustatytas aktyvios darbo rinkos politikos priemones ir užimtumo programas;

2) vykdo jai priskirtos teritorijos darbo rinkos ir įsitvirtinimo joje stebėseną;

3) registruoja jai priskirtose teritorijose veikiančių įmonių grupės darbuotojų atleidimus, rengia ir įgyvendina šio įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas nedarbo prevencijos programas;

4) rengia ir, suderinusios su Lietuvos darbo birža, tvirtina planuojamų atlikti einamaisiais biudžetinėmis metais aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo planus ir kiekvienais metais, ne vėliau kaip iki kovo 15 dienos, o šiuos planus patikslinusi – nedelsdama, paskelbia savo interneto svetainėje, nurodydama tais metais planuojamų įgyvendinti aktyvios darbo rinkos politikos priemonių suvestinę, kurioje nurodo numatomą įgyvendinti aktyvios darbo rinkos politikos priemonių regioną, vidutinę trukmę, dalyvių bei planuojamų įsteigti darbo vietų skaičių ir lėšas, skiriamas šioms priemonėms įgyvendinti;

5) atlieka kitas teisės aktų jai nustatytas funkcijas.

5. Kitos valstybės institucijos dalyvauja, siekiant šio įstatymo nustatyto užimtumo rėmimo sistemos tikslo, įgyvendinant uždavinius ir užimtumo rėmimo priemones, vadovaudamosi šiuo įstatymu ir kitais teisės aktais.

17 straipsnis. Savivaldybių institucijų ir įstaigų kompetencija

Savivaldybių institucijos ir įstaigos dalyvauja įgyvendinant šio įstatymo 47, 48 ir 49 straipsniuose nustatytas užimtumo rėmimo priemones bei rengia ir įgyvendina šio įstatymo 50 straipsnyje nustatytas užimtumo rėmimo programas.

18 straipsnis. Socialiniai partneriai

1. Socialiniai partneriai, įgyvendinant užimtumo rėmimo politiką, savo interesams atstovauja dalyvaudami Lietuvos Respublikos trišalės tarybos ir trišalių tarybų (komitetų, komisijų) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų veikloje.

2. Trišalės tarybos (komitetai, komisijos) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų svarsto ir teikia pasiūlymus dėl įstaigų prioritetinių veiklos kryptių nustatymo, užimtumo

rėmimo programų rengimo tikslingumo, darbo rinkos paslaugų teikimo ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo, veiklos efektyvumo didinimo.

3. Trišalės tarybos (komitetai, komisijos) gali būti nuolatinės arba sudaromos atskiriems užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo klausimams spręsti.

4. Trišalių tarybų (komitetų, komisijų) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

19 straipsnis. Nevyriausybinės organizacijos, kitos organizacijos ir vietos bendruomenės atstovai

Nevyriausybinės organizacijos, kitos organizacijos ir vietos bendruomenės atstovai, atstovaujantys darbo ieškančių asmenų grupių interesams, gali dalyvauti patariamojo balso teise trišalių tarybų (komitetų, komisijų) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų ir teikti užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms institucijoms pasiūlymus darbo ieškančių asmenų užimtumo klausimams spręsti.

TREČIASIS SKIRSNIS SUBJEKTAI, KURIEMS TAIKOMOS DARBO RINKOS PASLAUGOS IR UŽIMTUMO RĖMIMO PRIEMONĖS

20 straipsnis. Asmenys, kuriems taikomos šiuo įstatymu nustatytos darbo rinkos paslaugos ir užimtumo rėmimo priemonės

1. Šiuo įstatymu nustatytos darbo rinkos paslaugos taikomos šiems asmenims:

- 1) nedirbantiems asmenims;
- 2) asmenims dirbantiems pagal darbo sutartį ar kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu;
- 3) savarankiškai dirbantiems asmenims;
- 4) nedarbingiems asmenims;
- 5) darbdaviams.

2. Šiuo įstatymu nustatytos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės ir užimtumo didinimo programos taikomos šiems darbo ieškantiems asmenims:

- 1) bedarbiams;
- 2) nedarbingiems asmenims.

3. Teisę į dėl nedarbo negautų pajamų arba jų dalies kompensavimą įgyja nedarbo socialiniu draudimu apdrausti asmenys Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatytais sąlygomis ir tvarka.

21 straipsnis. Nedirbantys asmenys

Nedirbantis asmuo yra asmuo, kuris atitinka bent vieną iš šių sąlygų:

- 1) yra bedarbis;
- 2) yra užimtas tik neatlygintiname užimtume;
- 3) nėra užimtas asmuo.

22 straipsnis. Bedarbiai ir kiti darbo ieškantys asmenys

1. Bedarbiu yra asmuo, kuris atitinka visas šias sąlygas:

- 1) nedirba pagal darbo sutartį ar nėra kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių subjektas;
- 2) nėra savarankiškai dirbantis asmuo, išskyrus asmenį, kurio pajamos iš tokios veiklos per 12 mėnesių iš eilės laikotarpį neviršija 6 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių ir išskyrus asmenį, kuris yra individualios įmonės, mažosios bendrijos, tikrosios

ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos, kuri laikinai nevykdo veiklos ir apie tai yra informavusios Lietuvos Respublikos valstybinę mokesčių inspekciją centrinio mokesčių administratoriaus nustatyta tvarka, savininkas arba mažosios bendrijos narys ar tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys, arba Juridinių asmenų registre suteiktą likviduojamos ar bankrutuojančios individualios įmonės, mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos statusą turinčios individualios įmonės savininkas ar mažosios bendrijos narys, ar tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys;

3) yra asmuo nuo 16 metų iki Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo nustatyto senatvės pensijos amžiaus;

4) yra asmuo, pagal Lietuvos Respublikos darbo kodeksą turintis darbinį teisnumą ir veiksnumą, išskyrus asmenį, Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo nustatyta tvarka pripažintą nedarbingu;

5) nesimoko pagal bendrojo ugdymo programą, išskyrus asmenis, sukakusius 18 metų amžiaus, kurie mokosi pagal bendrojo ugdymo programą, ar pagal formaliojo profesinio mokymo programą arba nestudijuoja aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės formos studijų programas;

6) aktyviai tiek savarankiškai, tiek ir naudodamasis teritorinės darbo biržos teikiamomis darbo rinkos paslaugomis ieško darbo.

2. Asmuo, kuris yra užimtas neatlygintiniame užimtume, tačiau atitinka šio straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas, turi teisę įgyti bedarbio statusą.

3. Asmuo, kuris atitinka šio straipsnio 1 ir 2 dalyje nustatytus kriterijus, bedarbio statusą įgyja nuo jo įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka momento.

4. Darbo ieškantis asmuo, neatitinkantis šio straipsnio 1 ir 2 dalyje nustatytų kriterijų, teritorinėje darbo biržoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka gali būti registruotas vienu iš šių statusų:

- 1) užimto asmens;
- 2) pensinio amžiaus asmens;
- 3) nedarbingo asmens;
- 4) besimokančio asmens.

5. kai išduodama rekomendacija įsidarbinti tinkamam darbui, jeigu tai buvo padaryta be svarbių priežasčių, negali būti registruojami teritorinėje darbo biržoje.

23 straipsnis. Bedarbių grupės

1. Teritorinė darbo birža, užregistravusi bedarbių, priskiria jį vienai iš šių grupių:

1) bedarbių, kurie yra pasirengę įsidarbinti ir išsiregistruoti iš teritorinės darbo biržos per 3 mėnesius nuo registracijos teritorinėje darbo biržoje pradžios, grupei;

2) bedarbių, kurie nėra pasirengę įsidarbinti ir išsiregistruoti iš teritorinės darbo biržos per 3 mėnesius nuo registracijos teritorinėje darbo biržoje pradžios, tačiau gali dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, grupei;

3) bedarbių, kurie yra priskiriami bedarbių, turinčių didelių problemų ar sunkumų įsidarbinti ir (ar) dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, grupei.

2. Bedarbių priskyrimo šio straipsnio 1 dalyje nurodytoms bedarbių grupėms kriterijus ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

24 straipsnis. Bedarbio statuso sustabdymo, atstatymo, netekimo ir pripažinimo negaliojančiu pagrindai

1. Bedarbio statusas sustabdomas:

1) bedarbiams, dalyvaujantiems užimtumo rėmimo priemonėse, išskyrus dalyvaujančius aktyvios darbo rinkos politikos priemonėje – paramoje darbo vietoms steigti, ir gaunantiems darbo užmokestį ar pagal šį įstatymą mokamą stipendiją;

2) atsiradus darbo santykiams ar kitiems darbo santykiams prilygintiems teisiniams santykiams ne ilgesniam kaip 6 mėnesių laikotarpiui;

3) asmeniui pradėjus vykdyti savarankišką veiklą ne ilgesniam kaip 6 mėnesių laikotarpiui, išskyrus individualią veiklą pagal veiklos kvitus;

4) asmeniui atliekant privalomąją pradinę karo tarnybą arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą.

2. Bedarbio statusas atstatomas išnykus šio straipsnio 1 dalyje nurodytoms aplinkybėms.

3. Bedarbio statuso netenkama:

1) bedarbiui mirus;

2) bedarbiui pateikus prašymą teritorinei darbo biržai panaikinti šį jo statusą;

3) atsiradus darbo santykiams ar kitiems darbo santykiams prilygintiems teisiniams santykiams, įskaitant nelegalų darbą, kurių trukmė viršija 6 mėnesių laikotarpį;

4) pradėjus vykdyti arba vykdant savarankišką veiklą, įskaitant nedeklaruotą savarankišką veiklą, ilgesniam kaip 6 mėnesių laikotarpiui, išskyrus savarankišką veiklą pagal veiklos kvitus, kai pajamos iš tokios veiklos pagal veiklos kvitus per 12 mėnesių iš eilės laikotarpį neviršija 6 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių

5) įregistravus ūkį Ūkininkų ūkių registre arba tapus ūkininko partneriu ar žemės ūkio veiklos subjektu, atnaujinus individualios įmonės, mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos veiklą, kuri buvo laikinai nevykdoma arba kitaip pradėjus veiklą įsteigus juridinį asmenį ar kitą organizacinę struktūrą arba veiklą, kitaip susijusią su veikla juridiniame asmenyje ir daugiau kaip 12 mėnesių iš eilės gavus pajamų iš šiame punkte nurodytos veiklos ar veiklų.

6) bedarbiui pradėjus mokytis pagal bendrojo ugdymo programą, išskyrus bedarbį, sukakusį 18 metų amžiaus, ar pradėjus mokytis pagal formaliojo profesinio mokymo programą arba pradėjus studijuoti aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės formos studijų programas;

7) bedarbiui atsisakius siūlomo jam tinkamo darbo, išskyrus bedarbį, kuris dėl sveikatos ar su kitomis aplinkybėmis susijusių apribojimų negali dirbti siūlomo darbo, bei bedarbį, kuris dalyvauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse ar užimtumo didinimo programose;

8) bedarbiui be pateisinamų priežasčių neatvykus į teritorinę darbo biržą nustatytu laiku priimti pasiūlymo dirbti, neatvykus arba atsisakius sudaryti individualų užimtumo veiklos planą, ir (ar) neatvykus arba atsisakius dalyvauti jame numatytoje aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse ar naudotis šiame plane numatytais darbo rinkos paslaugomis arba dėl bedarbio iniciatyvos ar kaltės nutraukus jo dalyvavimą aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse;

9) bedarbiui be pateisinamos priežasties, aktyviai ir savarankiškai nevykdant darbo paieškos arba (ir) daugiau nei vieną kartą pažeidus atsiskaitymo už darbo paiešką tvarką;

10) bedarbiui nebeatitinkant bedarbio apibrėžime nurodytų sąlygų dėl asmens amžiaus, sveikatos būklės;

11) pasibaigus bedarbio leidimo asmeniui gyventi Lietuvos Respublikoje ar kito bedarbio teisėtą buvimą Lietuvos Respublikoje patvirtinančio dokumento galiojimui;

12) bedarbiui teisės aktų nustatyta tvarka deklaravus išvykimą iš Lietuvos Respublikos, išskyrus asmens nedarbo socialinio draudimo išmokos pagal Europos Sąjungos reglamentus dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo eksporto laikotarpiui;

13) įsiteisėjus teismo sprendimui, nutarčiai arba teismo nuosprendžiui, pagal kurį asmeniui paskiriama bausmė, administracinė nuobauda arba jam pritaikomos poveikio, procesinės prievartos ar priverčiamosios medicinos priemonės, dėl kurių pobūdžio jis negali dirbti ir (ar) teritorinėje darbo biržoje tęsti darbo paieškos.

4. Bedarbio statusas pripažįstamas negaliojančiu, kai:

1) įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo bedarbio atleidimas iš darbo pripažįstamas neteisėtu ir jis arba gražinamas į pirmesnę darbą arba įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo bedarbio atleidimas iš darbo pripažįstamas neteisėtu, tačiau jis ne gražinamas į pirmesnę darbą, o jam priteisiama Lietuvos Respublikos darbo kodekse nurodyto dydžio išėtinė išmoka ir vidutinis darbo užmokestis už priverstinės pravaikštos laiką nuo atleidimo iš darbo iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, ir yra laikoma, kad darbo sutartis yra nutraukta teismo sprendimu nuo jo įsiteisėjimo dienos;

2) paaiškėja, kad teritorinei darbo biržai buvo pateikti žinomai neteisingi dokumentai ar duomenys, kurių pagrindu buvo priimtas sprendimas asmenį įregistruoti bedarbiu arba paaiškėja, kad išnyko aplinkybės, kurių pagrindu buvo priimtas sprendimas asmenį įregistruoti bedarbiu, tačiau nebuvo pateikti arba buvo pateikti neteisingi dokumentai ar duomenys, patvirtinantys šias aplinkybes.

25 straipsnis. Darbo rinkoje papildomai remiami asmenys

Darbo rinkoje papildomai remiamais laikomi šie asmenys:

1) darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas iki 25 procentų darbingumo lygis arba sunkus neįgalumo lygis;

2) bedarbiai, kurie yra darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas 30–40 procentų darbingumo lygis arba vidutinis neįgalumo lygis;

3) bedarbiai, kurie yra darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas 45–55 procentų darbingumo lygis arba lengvas neįgalumo lygis;

4) nekvalifikuoti bedarbiai, kurie nėra įgiję jokios profesinės kvalifikacijos arba jų užsienyje įgyta profesinė kvalifikacija nėra pripažinta įstatymų nustatyta tvarka, taip pat bedarbiai, kurie neturi jokios neformaliu būdu įgytos kompetencijos, pripažintos įstatymų nustatyta tvarka;

5) ilgalaikiai bedarbiai iki 25 metų, kurių nedarbo trukmė viršija 6 mėnesius, ir ilgalaikiai bedarbiai nuo 25 metų, kurių nedarbo trukmė viršija 12 mėnesių, skaičiuojant nuo įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje dienos;

6) vyresni kaip 50 metų darbingo amžiaus bedarbiai;

7) turintys teisę į papildomas užimtumo garantijas pagal Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymą;

8) jauni bedarbiai iki 29 metų;

9) pirmą kartą pagal įgytą kvalifikaciją ar kompetenciją darbo veiklą pradėdantys bedarbiai.

KETVIRTASIS SKIRSNIS DARBO RINKOS PASLAUGOS

26 straipsnis. Laisvų darbo vietų ir darbo ieškančių asmenų registravimo paslaugos

1. Ieškantys darbuotojų darbdaviai informuoja teritorines darbo biržas apie laisvas darbo vietas, darbo funkcijas ir darbo pobūdį, darbo apmokėjimo ir kitas sąlygas bei pretendentams įsidarbinti keliamus kvalifikacinius reikalavimus. Teritorinės darbo biržos registruoja laisvas darbo vietas ir jas skelbia viešai.

2. Teritorinės darbo biržos Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka registruoja darbo ieškančius asmenis, priskiria teritorinėse darbo biržose registruotus bedarbius atitinkamai bedarbių grupei, tvarko darbo ieškančių asmenų ir dalyvaujančių aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse asmenų apskaitą.

27 straipsnis. Informavimo paslaugos

1. Informavimo paslaugos teikiamos siekiant padėti darbo ieškantiems asmenims susirasti darbą ar įgyti paklausią darbo rinkoje kvalifikaciją ar kompetencijas, reikalingas įsidarbinti, o darbdaviams – susirasti tinkamų darbuotojų.

2. Informavimo paslaugas sudaro:

1) informavimas apie užimtumo rėmimo priemones ir darbo rinkos paslaugas;

2) profesinis informavimas.

3. Informuojant apie darbo rinkos paslaugų teikimą ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą:

1) darbo ieškantys asmenys yra supažindinami su darbo rinkos paslaugomis ir užimtumo rėmimo priemonėmis bei dalyvavimo jose sąlygomis;

2) darbdaviams yra teikiama informacija apie užimtumo rėmimo priemones bei jų įgyvendinimo sąlygas ir tvarką, teritorinėse darbo biržose registruotų asmenų kvalifikaciją ir kompetencijas, sąlygas, kuriomis bedarbiai gali įgyti darbdaviams reikiamas kvalifikaciją ir kompetencijas, taip pat darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų rėmimą įdarbinant ar kuriant jiems darbo vietas.

4. Teikiant profesinio informavimo paslaugą, darbo ieškantys asmenys informuojami apie laisvas darbo vietas, darbo paiešką, profesinį mokymą, studijas, kvalifikacijų paklausą ir jų poreikių prognozes, profesijos pasirinkimą, joms keliamus reikalavimus.

28 straipsnis. Konsultavimo paslaugos

1. Konsultavimo paslaugos teikiamos siekiant padidinti darbo ieškančių asmenų motyvaciją įsidarbinti ar mokytis, patarti dėl darbo pakeitimo, padėti jiems pasirinkti profesiją ar planuoti karjerą, atsižvelgiant į asmenines savybes ir darbo rinkos poreikius.

2. Konsultavimo paslaugas siekiant užimtumo sudaro:

1) bendrasis konsultavimas;

2) profesinis konsultavimas;

3) psichologinis konsultavimas.

3. Teikiant bendrojo konsultavimo paslaugą, padedama darbo ieškantiems asmenims nusistatyti savo individualius poreikius ir profesines galimybes darbo rinkoje, pasirinkti darbo rinkos paslaugas ir aktyvios darbo rinkos politikos priemones.

4. Teikiant profesinio konsultavimo paslaugą, padedama darbo ieškantiems asmenims įvertinti savo gebėjimus ir asmenines savybes. Šiems asmenims pasirenkant tam tikrą profesiją ar persikvalifikuojant, jie motyvuojami mokytis, dirbti ar dalyvauti socialinės ir profesinės reabilitacijos priemonėse.

5. Teikiant psichologinio konsultavimo paslaugą, padedama darbo ieškantiems ir kitiems asmenims spręsti emocines, asmenybės ir bendravimo problemas, sudarančias kliūtis jų užimtumui.

29 straipsnis. Įsidarbinimo galimybių vertinimo paslaugos

1. Teritorinė darbo birža, įregistravusi darbo ieškantį asmenį ir suteikusi jam bedarbio statusą, atlieka šio bedarbio įsidarbinimo galimybių vertinimą, kurio tikslas – identifikuoti ir parinkti bedarbiams tas darbo rinkos paslaugas ir (ar) aktyvios darbo rinkos politikos priemones, kurios yra tinkamos tam bedarbiui atsižvelgiant į jo turimą kvalifikaciją ir (ar) kompetenciją, darbo patirtį, nedarbo laikotarpį, sveikatos būklę.

2. Atsižvelgiant į bedarbio įsidarbinimo galimybių vertinimo rezultatus, teritorinė darbo birža priskiria bedarbį vienai iš šio įstatymo 23 straipsnyje nurodytų bedarbių grupių.

3. Teritorinė darbo birža registruotas laisvas darbo vietas pirmenybės tvarka siūlo šio įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytiems bedarbiams, o tokių nesant – kitiems bedarbiams bendra tvarka.

4. Teritorinė darbo birža dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse ar užimtumo didinimo programose pirmenybės tvarka siūlo šio įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytiems bedarbiams, o tokių nesant – kitiems bedarbiams bendra tvarka.

5. Teritorinė darbo birža šio įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytiems bedarbiams, prieš siūlydama jiems dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse ar užimtumo didinimo programose, priima sprendimą dėl vienos iš šių paslaugų teikimo:

- 1) psichologinio konsultavimo;
- 2) nukreipimo pas savivaldybės socialinį darbuotoją dėl socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugoms poreikio nustatymo.

6. Teritorinės darbo biržos, teikdamos psichologinio konsultavimo paslaugas, kaip įsidarbinimo galimybių vertinimo paslaugų sudėtinę dalį, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka gali pasitelkti trečiuosius asmenis. Psichologinio konsultavimo paslaugų valdymo, teikimo, skyrimo ir gavimo sąlygas apibrėžia Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas ir kiti teisės aktai.

30 straipsnis. Tarpininkavimo įdarbinant paslaugos

1. Tarpininkavimo įdarbinant paslaugos teikiamos siekiant padėti darbo ieškantiems asmenims susirasti tinkamą darbą, o darbdaviams – tinkamų darbuotojų.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytu tinkamu darbu yra darbas, kuris atitinka visus šiuos požymius:

1) atitinka darbo ieškančio asmens kvalifikaciją arba (ir) kompetenciją ir (ar) turimą darbo patirtį;

2) teritorinė darbo birža Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka nėra gavusi oficialios informacijos apie su asmens sveikata ar su kitomis aplinkybėmis susijusius apribojimus dirbti siūlomą darbą;

3. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytu tinkamu darbuotoju yra asmuo, įgijęs tam tikrą kvalifikaciją arba (ir) kompetenciją ir (ar) turintis reikiamą darbo patirtį ir atitinkantis nustatytus reikalavimus konkrečiam darbui atlikti (pareigoms eiti).

31 straipsnis. Individualios užimtumo veiklos planavimo paslaugos

Bedarbiams, įsiregistravusiems teritorinėse darbo biržose, sudaromi individualūs užimtumo veiklos planai. Šiuose planuose nurodomi bedarbio ir teritorinės darbo biržos įsipareigojimai dėl darbo rinkos paslaugų bedarbiui teikimo, aktyvios darbo rinkos politikos priemonių ir užimtumo didinimo programų įgyvendinimo bei bedarbio atsiskaitymo už aktyvią ir savarankišką darbo paiešką, tvarka.

PENKTASIS SKIRSNIS DARBO RINKOS STEBĖSENA

32 straipsnis. Padėties darbo rinkoje vertinimas ir jos pokyčių prognozavimas

1. Lietuvos darbo birža, atlikdama šalies darbo rinkos stebėseną, o teritorinės darbo biržos – joms priskirtų teritorijų darbo rinkos stebėseną, rengia padėties darbo rinkoje vertinimo metines, pusmetines, ketvirtines ataskaitas bei darbo rinkos prognozes ir jas skelbia viešai.

2. Padėties darbo rinkoje vertinimas ir jos pokyčių prognozavimas atliekamas pagal:

1) duomenis apie registruotus ir į apskaitą įtrauktus darbo ieškančius asmenis, laisvas darbo vietas ir jų kitimo tendencijas bei pagal darbdavių apklausas darbo jėgos poreikiui nustatyti;

2) šalies ūkio būklę ir vystymosi prognozes;

3) darbo rinkos paslaugų teikimo ir užimtumo rėmimo priemonių gyvendinimo efektyvumo rezultatus;

4) kvalifikacijų ir kvalifikuotų specialistų poreikio prognozę;

5) Lietuvos statistikos departamento renkamus darbo rinkos statistinius duomenis;

6) mokslinių tyrimų rezultatus.

33 straipsnis. Darbo rinkos paslaugų teikimo ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo efektyvumo vertinimas

1. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos darbo rinkos paslaugų teikimo ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo efektyvumą vertina atlikdamos darbo ieškančių asmenų, darbdavių apklausas, darbo ieškančių asmenų, dalyvavusių aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, įsitvirtinimo darbo rinkoje stebėseną ir atsižvelgdamos į mokslinių tyrimų rezultatus.

2. Darbo rinkos paslaugų teikimo ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo efektyvumo vertinimo rezultatai skelbiami viešai.

34 straipsnis. Darbo rinkos stebėsenos rezultatų naudojimas

Darbo rinkos stebėsenos rezultatai naudojami:

1) užimtumo rėmimo, švietimo ir profesinio mokymo, ekonominei, socialinei ir regioninei politikai formuoti ir įgyvendinti;

2) lėšų, reikalingų darbo rinkos paslaugoms ir užimtumo rėmimo priemonėms finansuoti, poreikiui nustatyti;

3) užimtumo rėmimo projektams rengti ir Europos Sąjungos struktūrinių ir kitų fondų lėšoms panaudoti;

4) užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų veiklai vertinti.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS UŽIMTUMO RĖMIMO PRIEMONĖS

35 straipsnis. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės

1. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės yra šios priemonės, kuriomis siekiama padėti darbo ieškantiems asmenims padidinti jų užimtumo galimybes ir derinti darbo pasiūlą ir paklausą:

1) parama mokymuisi;

2) parama judumui;

3) remiamasis įdarbinimas;

4) parama darbo vietoms steigti.

2. Teritorinė darbo birža, siūsdama asmenis dalyvauti konkrečiose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, jas turi parinkti ir asmenis siūsti į tai tikslinei grupei, kuriai pagal šį įstatymą yra priskirtas asmuo, taikomas aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, laikantis aktyvios darbo rinkos politikos priemonių atitinkamai bedarbių grupei skyrimo prioritetų, nustatytų Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos.

36 straipsnis. Parama mokymuisi

1. Paramos mokymuisi priemonės:

1) profesinis mokymas;

2) įdarbinimas pagal pameistrystės darbo sutartį;

3) įdarbinimas pagal darbinio mokymo darbo sutartį;

4) stažuotė.

2. Paramą mokymuisi reglamentuoja šis įstatymas, Lietuvos Respublikos darbo kodeksas, Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas ir Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas.

3. Paramos mokymuisi tikslas – padėti bedarbiams įgyti kvalifikaciją, tobulinti turimą kvalifikaciją, įgyti kompetencijų pagal formaliojo profesinio mokymo programas, įtrauktas į Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą, neformaliojo profesinio mokymo programas ar

neformaliojo švietimo būdu ar jas tobulinti arba (ir) įgyti kitų darbinių gebėjimų, jeigu tai reikalinga norint įsidarbinti į laisvas darbo vietas ar pradėti dirbti savarankiškai.

37 straipsnis. Profesinis mokymas

1. Bedarbių profesinis mokymas organizuojamas pagal trišalėje arba dvišalėje sutartyje numatytas sąlygas. Trišalė sutartis sudaroma tarp teritorinės darbo biržos, darbdavio, kuris įdarbins bedarbį, ir bedarbio dėl bedarbio įdarbinimo į laisvą darbo vietą. Šio įstatymo 25 straipsnyje nurodytų bedarbių profesinis mokymas taip pat gali būti organizuojamas pagal dvišalėje mokymo sutartyje, sudarytoje tarp teritorinės darbo biržos ir bedarbio, numatytas sąlygas, siunčiant bedarbius mokytis pagal tas profesinio mokymo programas, kurias baigę jie galėtų įsidarbinti į Lietuvos darbo biržos atliktų darbo rinkos prognozių metu nustatytas būsimas darbo vietas, kurios nustatomos vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinta tvarka, arba pradėti dirbti pačių bedarbių susirastose darbo vietose ar vykdyti savarankišką veiklą.

2. Teritorinė darbo birža šio straipsnio 1 dalyje nurodytų sutarčių pagrindu bedarbiui išduoda dokumentą, kuriuo įsipareigoja sumokėti bedarbio pasirinktam profesinio mokymo teikėjui nurodytą pinigų sumą už suteiktą profesinį mokymą.

3. Bedarbių profesinis mokymas vykdomas profesinio mokymo teikėjo, kurį pasirenka pats bedarbis. Tarp pasirinkto profesinio mokymo teikėjo ir bedarbio, vadovaujantis šio straipsnio 1 dalyje nurodytomis sutartimis, sudaroma profesinio mokymo sutartis. Profesinio mokymo teikėjas, su bedarbiu sudaręs šioje dalyje nurodytą sutartį, kas mėnesį teritorinei darbo biržai teikia informaciją apie bedarbio mokymo programos lankomumą.

4. Profesinis mokymas pagal programas, kurios suteikia kvalifikaciją darbui pasitelkiant technologijas ir nėra įtrauktos į Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą, gali būti organizuojamas ir kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse pagal šių valstybių galiojančius teisės aktus, įgyvendinant projektus, finansuojamus iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų.

5. Bedarbio profesinis mokymas gali būti finansuojamas iš šių šaltinių:

- 1) Užimtumo fondo lėšų;
- 2) valstybės biudžeto lėšų;
- 3) Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšų;
- 4) darbdavių lėšų;
- 5) kitų šaltinių.

6. Bedarbiui bendrai skiriama lėšų suma iš šio straipsnio 5 dalies 1, 2, 3 punktuose nurodytų šaltinių negali viršyti 6 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių kvalifikacijai įgyti ir 3 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių kvalifikacijai tobulinti ar kompetencijai įgyti. Į šias lėšas neįskaičiuojamos išlaidos, numatytos šio straipsnio 10 dalies 2, 3, 4 ir 5 punktuose. Lėšų nustatymo, skyrimo ir panaudojimo kontrolės tvarką, dokumentų tipines formas nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

7. Bedarbiams per visą profesinio mokymosi laikotarpį kartą per mėnesį mokama stipendija. Stipendija apskaičiuojama taip: 0,6 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos padalijama iš to mėnesio profesinio mokymo valandų skaičiaus ir gautas rezultatas padauginamas iš lankytojų valandų skaičiaus. Bedarbiui, kuriam priklauso nedarbo socialinio draudimo išmoka, jo pasirinkimu vietoj šioje dalyje nustatyta tvarka apskaičiuojamos mokymo stipendijos gali būti mokama nedarbo socialinio draudimo išmokos dydžio mokymo stipendija. Nedarbo socialinio draudimo išmokos dydžio mokymo stipendija apskaičiuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymu. Pasibaigus nedarbo socialinio draudimo išmokos mokėjimo terminui, likusį profesinio mokymo laikotarpį bedarbiui mokama 0,5 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio mokymo stipendija.

8. Kelionės, apgyvendinimo, privalomojo sveikatos tikrinimo ir skiepavimo nuo užkrečiamųjų ligų apmokėjimo bedarbiams sąlygas ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

9. Teritorinei darbo biržai jos patirtas šio straipsnio 10 dalyje nurodytas išlaidas privalo atlyginti bedarbis, be svarbių priežasčių nevykdantis šio straipsnio 1 ar 2 dalyje nurodytų sutarčių įsipareigojimų, taip pat darbdavys, be svarbių priežasčių nevykdantis šio straipsnio 1 dalyje nurodytos sutarties įsipareigojimų.

10. Atlyginamos šios su profesiniu mokymu susijusios teritorinės darbo biržos patirtos išlaidos:

- 1) profesinio mokymo paslaugų;
- 2) mokymo stipendijos mokėjimo;
- 3) kelionės į profesinio mokymo vietą ir atgal;
- 4) apgyvendinimo;
- 5) privalomojo sveikatos tikrinimo ir skiepavimo nuo užkrečiamųjų ligų.

11. Šio straipsnio 10 dalyje nurodytos išlaidos, kurių šio straipsnio 1 dalyje nurodytas sutartis sudariusios šalys sutartyse nustatytais terminais neatlygino teritorinei darbo biržai, išieškomos įstatymų nustatyta tvarka.

12. Bedarbių profesinis mokymas pagal šio straipsnio nuostatas pakartotinai gali būti organizuojamas ne anksčiau kaip po 3 metų baigus profesinio mokymo programą ir įgijus kvalifikaciją, ne anksčiau kaip po 1 metų įgijus kompetenciją, išskyrus atvejus, kai dėl sveikatos būklės asmuo negali dirbti pagal įgytą kvalifikaciją ar (ir) kompetenciją arba kai asmuo neturi teisės dirbti pagal įgytą kompetenciją neturėdamas teisės aktuose nurodyto kvalifikacijos pažymėjimo.

38 straipsnis. Įdarbinimas pagal pameistrystės darbo sutartį

1. Įdarbinimas pagal pameistrystės darbo sutartį sudarius su profesinio mokymo teikėju, kuris atitinka Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatyme nustatytus reikalavimus, darbo ir profesinio mokymo sutartis gali būti organizuojamas asmenims, kurie dalyvauja profesiniame mokyme taikant pameistrystės formą, kai asmens praktinis mokymas yra organizuojamas darbo vietoje, o teorinis mokymas – profesinio mokymo įstaigoje šio įstatymo 37 straipsnyje nustatyta tvarka.

2. Dalyvauti įdarbinimo pagal pameistrystės darbo sutartį priemonėje teritorinės darbo biržos gali siūsti asmenis, nurodytus šio įstatymo 25 straipsnyje.

3. Darbdaviams, vykdančioms profesinį mokymą pagal pameistrystės formą ir nurodytiems šio straipsnio 1 dalyje, kurie pagal pameistrystės darbo sutartį įdarbino teritorinės darbo biržos siūstus asmenis, jų rašytiniu prašymu kompensuojama 40 procentų darbo užmokesčio, nurodyto įdarbinto pagal pameistrystės darbo sutartį asmens darbo sutartyje dalies, neviršijančios 1 Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos dydžio, ir nuo šios darbo užmokesčio dalies apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokų dalis. Jeigu įdarbinto pagal pameistrystės darbo sutartį asmens darbo sutartis sudaryta ne visam darbo laikui arba jis dirbo ne visą mėnesio darbo laiką, kompensuojamas dydis skaičiuojamas už faktiškai dirbtą laiką pagal apskaičiuotą ar darbo sutartyje nustatytą valandinį atlygį, neviršijantį 1 Vyriausybės patvirtinto minimalaus valandinio atlygio dydžio.

4. Pameistrystės darbo sutarties sudarymo tvarką ir ypatumus nustato Lietuvos Respublikos darbo kodeksas ir Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas bei jį įgyvendinantys teisės aktai.

39 straipsnis. Įdarbinimas pagal darbinio mokymo darbo sutartį

1. Teritorinės darbo biržos siūstiems šio įstatymo 25 straipsnyje nurodytiems asmenims, vykdančioms arba baigusiems šio įstatymo 37 straipsnyje nustatytą profesinį mokymą, darbo įgūdžiams pagal kvalifikaciją ar kompetenciją, kurią siekiama įgyti vykdant profesinį mokymą arba

kuri yra suteikta baigus profesinį mokymą, įgyti įsidarbinusiems pagal darbinio mokymo sutartis, jų rašytiniu prašymu kompensuojama iš darbo užmokesčio darbdavių išskaityta suma mokymui darbo vietoje kompensuoti. Kompensuojama suma per mėnesį negali viršyti darbuotojui mokamo darbo užmokesčio 20 procentų dalies, o bendra kompensuojama suma negali viršyti 2 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių.

2. Darbinio mokymo darbo sutarties sudarymo tvarką, ypatumus ir išskaitų iš darbo užmokesčio darbuotojo mokymo išlaidoms kompensuoti dydžius ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. Asmens, dirbančio pagal darbinio mokymo sutartį, iš darbo užmokesčio išskaitytos sumos mokymų išlaidoms padengti kompensavimo šio straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais sąlygas ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

40 straipsnis. Stažuotė

1. Stažuotė, kaip neatlygintinas darbo praktikos laikotarpis, skirtas asmens darbiniam įgūdžiams ar profesinei kvalifikacijai kelti, atstatyti ar tobulinti, gali būti organizuojama asmenims, kurie turi atitinkamą profesinę kvalifikaciją arba neformaliu būdu įgytą kompetenciją, tačiau ne mažiau kaip 6 mėnesius iš eilės nedirbo pagal šią turimą profesinę kvalifikaciją ar neformaliu būdu įgytą kompetenciją.

2. Stažuotė organizuojama teritorinės darbo biržos siūstiems asmens, nurodytiems šio įstatymo 25 straipsnyje, ir turintiems formaliosios kvalifikacijos įgijimą ar neformaliu būdu įgytų kompetencijų pripažinimą įrodančius dokumentus, atsižvelgiant į šio straipsnio 1 dalyje nurodytus kriterijus.

3. Stažuotės trukmė, tikslas ir kitos stažuotės sąlygos nustatomos trišalėje stažuotės sutartyje, sudaromoje tarp teritorinės darbo biržos, stažuotę organizuojančios įmonės ar įstaigos ir asmens, pasiūsto į stažuotę, tačiau ne ilgiau kaip iki 6 mėnesių. Stažuotės laikotarpiui į stažuotę pasiūstam asmeniui turi būti užtikrintas stažavimasis ne mažiau kaip 20 valandų, bet ne daugiau kaip 40 valandų per savaitę.

4. Bedarbiams per visą stažuotės laikotarpį kartą per mėnesį mokama stipendija. Stipendijos dydis tuo atveju, kai bedarbiui priklauso nedarbo socialinio draudimo išmoka, yra lygus nedarbo socialinio draudimo išmokos dydžiui. Nedarbo socialinio draudimo išmokos dydžio stipendija apskaičiuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymu. Pasibaigus nedarbo socialinio draudimo išmokos mokėjimo terminui likusį stažuotės laikotarpį arba kai bedarbiui nepriklauso nedarbo socialinio draudimo išmoka, - visą stažuotės laikotarpį, bedarbiui mokama 0,5 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio stipendija.

5. Jeigu stažuotę baigęs asmuo pageidauja, stažuotę organizuojanti įmonė ar įstaiga privalo išduoti jam pažymą apie stažuotės trukmę ir stažuotės rezultatų įvertinimą.

41 straipsnis. Parama judumui

1. Paramos judumui tikslas – kompensuoti dėl būtinumo keliauti į darbo vietą atsiradusias išlaidas:

- 1) bedarbiui, įsidarbinus į laisvą darbo vietą;
- 2) dėl asmens dalyvavimo remiamo įdarbinimo priemonėse;
- 3) bedarbiui įsidarbinus pagal pameistrystės ar darbinio mokymo darbo sutartį.

2. Asmens išlaidos, atsiradusios dėl būtinumo keliauti į darbo vietą, kompensuojamos jo dalyvavimo remiamo įdarbinimo priemonėje arba įsidarbinus pagal pameistrystės ar darbinio mokymo darbo sutartį laikotarpiu, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesius nuo dalyvavimo remiamo įdarbinimo priemonėje arba įsidarbinus pagal pameistrystės ar darbinio mokymo darbo sutartį pradžios, o įsidarbinus į laisvą darbo vietą – ne ilgiau kaip 3 mėnesius nuo darbo pradžios.

3. Paramos judumui dydis sudaro 33 procentus Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, jeigu asmens darbo užmokestis neviršija 1 Vyriausybės patvirtintos

minimaliosios mėnesinės algos dydžio arba 25 procentus Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, jeigu asmens darbo užmokestis viršija 1 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydį, bet neviršija skelbiamo šalies vidutinio darbo užmokesčio. Jeigu asmens darbo užmokestis viršija skelbiamą šalies vidutinio darbo užmokesčio dydį, parama judumui tokiam asmeniui neskiriama.

42 straipsnis. Remiamasis įdarbinimas

1. Remiamojo įdarbinimo priemonės:

- 1) įdarbinimas subsidijuojant;
- 2) darbo įgūdžių įgijimo rėmimas;
- 3) įdarbinimas pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus;

2. Įgyvendinant šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytas priemones, darbdaviams, įdarbinusiems teritorinės darbo biržos siūstus asmenis, mokama subsidija darbo užmokesčiui, nurodytam įdarbinto asmens darbo sutartyje, ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotoms draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokoms iš dalies kompensuoti (toliau – subsidija darbo užmokesčiui). Jeigu įdarbinto asmens darbo sutartis sudaryta ne visam darbo laikui arba jis dirbo ne visą mėnesio darbo laiką, subsidijos darbo užmokesčiui dydis skaičiuojamas už faktiškai dirbtą laiką pagal apskaičiuotą ar darbo sutartyje nustatytą valandinį atlygį. Subsidijos darbo užmokesčiui dydis negali viršyti 2 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių. Subsidijos darbo užmokesčiui dydis, kai įdarbinami šio įstatymo 25 straipsnyje nurodyti asmenys, apskaičiuojamas procentais nuo įdarbinto asmens darbo užmokesčio ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokų lėšų:

- 1) 75 procentai apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami asmenys, nurodyti šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte;
- 2) 60 procentų apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami asmenys, nurodyti šio įstatymo 25 straipsnio 2 punkte;
- 3) 50 procentų apskaičiuotų lėšų, kai įdarbinami asmenys, nurodyti šio įstatymo 25 straipsnio 3–9 punktuose,

3. Darbo ieškantiems asmenims vienu metu gali būti taikoma tik viena iš šio straipsnio 1 dalyje nurodytų remiamojo įdarbinimo priemonių. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos remiamojo įdarbinimo priemonės taip pat gali būti derinamos su bedarbių profesiniu mokymu. Šio straipsnio 1 dalies 2 punkte numatyta remiamojo įdarbinimo priemonė gali būti skiriama tik asmenims, vykdantiems arba baigusiems šio įstatymo 37 straipsnyje nustatytą profesinį mokymą.

4. Darbdaviai, kurie, baigus įgyvendinti šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytas remiamojo įdarbinimo priemones ir mokėti subsidiją darbo užmokesčiui, per 6 mėnesius atleido bent vieną iš teritorinės darbo biržos siūstų asmenų, išskyrus asmenis, atleistus Lietuvos Respublikos darbo kodekso 127 straipsnio 1 ir 2 dalyse ir 136 straipsnyje nustatytais atleidimo pagrindais, ar darbo sutarčiai pasibaigus dėl darbuotojo mirties, pakartotinai dalyvauti remiamojo įdarbinimo priemonėse gali ne anksčiau kaip po 12 mėnesių baigus mokėti subsidiją darbo užmokesčiui įgyvendinant ankstesnę priemonę.

5. Subsidijos darbo užmokesčiui mokėjimas nutraukiamas:

- 1) pasibaigus subsidijos darbo užmokesčiui mokėjimo terminui, nustatytam remiamojo įdarbinimo įgyvendinimo sutartyse;
- 2) pasibaigus darbo sutarčiai, sudarytai įgyvendinant remiamojo įdarbinimo priemones;
- 3) įdarbintam asmeniui sulaukus senatvės pensijos amžiaus;
- 4) darbdaviui neišmokėjęs įdarbintam asmeniui priklausančio darbo užmokesčio darbo sutartyje nustatytais sąlygomis ir terminais;
- 5) įdarbintam asmeniui pradėjus dirbti pagal kitą darbo sutartį arba kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu ar pradėjus vykdyti savarankišką veiklą;
- 6) įsiteisėjus teismo nutarčiai išskelti bankroto bylą subsidijos gavėjui arba kreditorių

susirinkimui priėmus nutarimą bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka; įregistravus likviduojamos įmonės statusą Juridinių asmenų registre;

7) įdarbintam asmeniui suteikus ilgesnes kaip 30 kalendorinių dienų tikslines atostogas;

8) įdarbintam asmeniui, kuris priemonės metu dalyvavo profesiniame mokyme. Baigus šį mokymą ir įgijus kvalifikaciją subsidijos darbo užmokesčiui mokėjimas gali būti skiriamas ne ilgiau 3 mėnesių;

6. Įdarbintam asmeniui, kuris pradeda mokytis pagal bendrojo ugdymo programą, išskyrus asmenis, sukakusius 18 metų amžiaus, kurie mokosi pagal bendrojo ugdymo programą, ar pagal formaliojo profesinio mokymo programą arba studijuoti aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės formos studijų programas, subsidija darbo užmokesčiui gali būti mokama ne ilgiau kaip 3 mėnesius nuo mokymosi pradžios.

43 straipsnis. Įdarbinimas subsidijuojant

1. Įdarbinimas subsidijuojant, kurio tikslas yra įdarbinti teritorinės darbo biržos siūstą asmenį negražintinai kompensuojant darbdaviui dalį šio asmens darbo užmokesčio išlaidų, organizuojamas siekiant:

1) šio įstatymo 25 straipsnio 3-9 punktuose nurodytiems bedarbiams, padėti įsitvirtinti darbo rinkoje arba įsidarbinti;

2) šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte nurodytiems asmenims, registruotiems teritorinėje darbo biržoje nedarbingais, ir šio įstatymo 25 straipsnio 2 punkte nurodytiems bedarbiams sudaryti specialias sąlygas išlikti darbo rinkoje.

2. Subsidijos darbo užmokesčiui, mokamos darbdaviams įdarbinant šio straipsnio 1 dalyje nurodytus asmenis, dydis apskaičiuojamas vadovaujantis šio įstatymo 42 straipsnio 2 dalies nuostatomis.

3. Subsidija darbo užmokesčiui mokama:

1) iki 6 mėnesių, kai darbo sutartis sudaroma su asmenimis, nurodytais šio įstatymo 25 straipsnio 3-9 punktuose;

2) iki 24 mėnesių, kai darbo sutartis sudaroma su asmenimis, nurodytais šio įstatymo 25 straipsnio 2 punkte;

3) neterminuotai per visą darbo laikotarpį, kai įdarbinami asmenys, nurodyti šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte.

44 straipsnis. Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas

1. Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas tiesiogiai darbo vietoje trūkstamiems darbo įgūdžiams įgyti organizuojamas įdarbinant šio įstatymo 25 straipsnyje numatytus bedarbius.

2. Subsidijos darbo užmokesčiui, mokamos darbdaviams, organizuojantiems darbo įgūdžių įgijimo rėmimą ir įdarbinantiems šio straipsnio 1 dalyje nurodytus asmenis, dydis apskaičiuojamas vadovaujantis šio įstatymo 42 straipsnio 2 dalies nuostatomis.

3. Darbo įgūdžių įgijimo remiama trukmė – iki 12 mėnesių.

4. Kai darbdavio paskirti atsakingi asmenys darbo įgūdžių įgijimui organizuoti skiria daugiau kaip 20 procentų savo darbo laiko, darbdaviams gali būti iš dalies kompensuojamos darbo įgūdžių įgijimo tiesiogiai darbo vietoje organizavimo išlaidos, kurios sudaro:

1) ne daugiau kaip 20 procentų visos mokamos subsidijos darbo užmokesčiui už įdarbintus šio straipsnio 1 dalyje nurodytus asmenis, jei darbdavio paskirti atsakingi asmenys yra vyresni kaip 50 metų darbuotojai;

2) ne daugiau kaip 10 procentų visos mokamos subsidijos darbo užmokesčiui už įdarbintus asmenis kitais atvejais, negu nurodyti šios dalies 1 punkte.

45 straipsnis. Įdarbinimas pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus

1. Teritorinė darbo birža gali siųsti bedarbius dirbti pagal darbo sutartis šio straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka pripažintose gyventojams paslaugas teikiančiose įmonėse darbu pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus, siekiant bedarbiams padėti įsitvirtinti darbo rankoje ir dirbti.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytu pagrindu sudarytoje darbo sutartyje gali būti sulygta dėl ne viso darbo laiko ir išbandymo laikotarpio siekiant nustatyti, ar darbuotojas tinka sulygtam darbu.

3. Pripažinta gyventojams paslaugas teikiančia įmone yra juridinis asmuo, nepriklausomai nuo jo teisinės formos, įskaitant socialines paslaugas teikiančias įstaigas, veikiančias pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, švietimo įstaigas, veikiančias pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą, ar kitus juridinius asmenis, kurie teikia paslaugas gyventojams, kurio veikla apima namų ūkio paslaugų teikimą gyventojams, įdarbinęs ne mažiau kaip vieną, o kai įmonėje dirba daugiau kaip 5 darbuotojai – ne mažiau kaip du šio straipsnio 1 dalyje nurodytus asmenis, ir kuris yra įrašytas į Pripažintų gyventojams paslaugas teikiančių pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus įmonių sąrašą, kurį tvarko ir skelbia Lietuvos darbo birža.

4. Pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus gali būti teikiamos tik namų ūkio paslaugos, kurių sąrašą nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

5. Gyventojas, įsigydamas išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitą apmoka 1/3 išankstinio apmokėjimo paslaugų kvito vertės, o likusi išankstinio apmokėjimo paslaugų kvito vertės dalis yra apmokama iš Užimtumo fondo, valstybės biudžeto lėšų ar Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšų.

6. Pagal vieną išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitą suteikiama vienos valandos trukmės paslauga, kuri turi būti nurodoma išankstinio apmokėjimo paslaugų kvite, o vieno išankstinio apmokėjimo paslaugų kvito vertė, neatsižvelgiant į gyventojui teikiamų namų ūkio paslaugų rūšį, yra lygi išankstinio apmokėjimo paslaugų kvito išdavimo dieną galiojančiam vienos darbo valandos minimaliam valandiniam atlygiui, kurio dydį tvirtina Vyriausybė, pridėdant nuo šio dydžio darbdavių mokėtinas valstybinio socialinio draudimo įmokas ir įmokas į Garantinį fondą.

7. Išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitų įsigijimo tvarką, apmokėjimo už pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus suteiktas paslaugas pripažintoms gyventojams paslaugas teikiančioms įmonėms tvarką bei juridinio asmens įrašymo į Pripažintų gyventojams paslaugas teikiančių pagal išankstinio apmokėjimo paslaugų kvitus įmonių sąrašą, išbraukimo iš jo ir šio sąrašo skelbimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

46 straipsnis. Parama darbo vietoms steigti

1. Darbo vietoms steigti yra teikiama parama:

- 1) darbo vietų steigimo (pritaikymo) subsidijavimas;
- 2) vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimas;
- 3) savarankiško užimtumo rėmimas.

2. Šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytoje priemonėje gali dalyvauti darbdaviai, kurie yra nevyriausybinės organizacijos, taip kaip apibrėžta Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatyme, labdaros ir paramos fondai, veikiantys pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymą, socialines paslaugas teikiančios įstaigos, veikiančios pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, švietimo įstaigos, veikiančios pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą, valstybės ir savivaldybių įmonės bei viešosios įstaigos arba šio įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje nurodyti bedarbiai.

3. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta parama teikiama darbdaviams šio įstatymo 47, 48 ir 49 straipsniuose nurodytais atvejais ir nustatyta tvarka, mokant darbdaviams subsidiją darbo vietoms steigti (pritaikyti). Subsidijos darbo vietoms steigti (pritaikyti) dydis vienai darbo vietai negali viršyti 40 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžių sumos. Šis dydis taikomas tais atvejais, kai numatoma įsteigti darbo vietas ir įdarbinti šio įstatymo 47, 48 ir 49

straipsniuose nurodytus asmenis, nustatant jiems Lietuvos Respublikos darbo kodekso 144 straipsnio 1 dalyje arba 145 straipsnyje numatytą savaitės darbo laiko trukmę. Darbdaviai privalo apmokėti ne mažiau kaip 35 procentus, išskyrus atvejus, kai įdarbinami neįgalieji (už kiekvieną neįgalų darbuotoją, kuriam nustatytas sunkus neįgalumo lygis ar neviršijantis 25 procentų darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. – I grupės invalidą), – 20 procentų; už neįgalų darbuotoją, kuriam nustatytas vidutinis neįgalumo lygis ar 30–40 procentų darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. – II grupės invalidą), – 30 procentų), darbo vietoms įsteigti (pritaikyti) reikalingų išlaidų ir įsteigtą (pritaikytą) darbo vietą išlaikyti ne mažiau kaip 36 mėnesius nuo teritorinių darbo biržų siūstų asmenų įdarbinimo. Darbdavys savo sprendimu gali nustatyti didesnę, negu nurodyta šioje dalyje, nuosavų lėšų dalį, skiriamą darbo vietoms įsteigti (pritaikyti) reikalingoms išlaidoms apmokėti. Numatant įsteigti darbo vietas ir įdarbinti šio įstatymo 47, 48 ir 49 straipsniuose nurodytus asmenis nustatant jiems ne visą darbo dieną arba ne visą darbo savaitę, kaip tai nurodyta Lietuvos Respublikos darbo kodekso 146 straipsnyje, išskyrus šio įstatymo 25 straipsnio 1, 2 ir 3 punktuose nurodytų asmenų, kurie dėl sveikatos būklės gali dirbti ne visą darbo dieną ar ne visą darbo savaitę, įdarbinimo atvejus, subsidijos dydis mažinamas proporcingai, atsižvelgiant į numatomą dirbti darbo laiką (valandas).

4. Panaikinę įsteigtą (pritaikytą) darbo vietą, subsidijos gavėjai, išskyrus sau darbo vietas įsteigusių asmenų mirties atveju, turi teritorinei darbo biržai gražinti:

1) visą subsidiją, kai darbo vieta panaikinama per 12 mėnesių laikotarpį nuo jos įsteigimo (pritaikymo) dienos;

2) 80 procentų subsidijos, kai darbo vieta panaikinama 13–24 mėnesių nuo jos įsteigimo (pritaikymo) dienos;

3) 50 procentų subsidijos, kai darbo vieta panaikinama 25–36 mėnesių nuo jos įsteigimo (pritaikymo) dienos.

5. Pažeidęs sutartinius įsipareigojimus arba nusprendęs jų nevykdyti, subsidijos gavėjas privalo gražinti teritorinei darbo biržai visą jam pervestą subsidiją, jeigu jis:

1) subsidiją panaudojo ne pagal paskirtį. Jeigu nustatoma, kad ne pagal paskirtį panaudota tik subsidijos dalis, privalo būti gražinama ne pagal paskirtį panaudota subsidijos dalis;

2) neįsteigė (nepritaikė) darbo vietos iki vienos iš paramos darbo vietoms steigti priemonių įgyvendinimo ir finansavimo sutartyje nurodyto laikotarpio;

3) raštu praneša teritorinei darbo biržai apie atsisakymą vykdyti sutartinius įsipareigojimus arba jų nevykdo, jeigu prieš tai nors kartą jam buvo išsiūstas teritorinės darbo biržos įspėjimas apie sutartinių įsipareigojimų nevykdymą, išskyrus darbo vietos panaikinimo atveju;

4) nevykdo šio straipsnio 6 ir 7 dalių reikalavimų;

5) nesudaro sąlygų teritorinei darbo biržai atlikti darbo vietos steigimo patikros vietoje ar, teritorinei darbo biržai pareikalavus, neteikia su sutarties vykdymu susijusios informacijos.

6. Subsidijos gavėjas privalo savo lėšomis apdrausti ilgalaikį materialųjį turtą, kuriam įsigyti, steigiant darbo vietą ar ją pritaikant, buvo naudota subsidija, maksimaliu turto atkuriamosios vertės draudimu nuo visų galimų rizikos atvejų, nuo kurių draudžia subsidijos gavėjo pasirinkta draudimo bendrovė, ne mažiau kaip 36 mėnesius nuo turto įsigijimo naudos gavėju nurodydamas darbo biržai, kiekvienais metais pateikdamas darbo biržai draudimą įrodančius dokumentus.

7. Subsidijos gavėjas per 36 mėnesių laikotarpį nuo darbo vietos įsteigimo (pritaikymo) dienos be teritorinės darbo biržos sutikimo neturi teisės:

1) parduoti, įkeisti, išnuomoti ar kitaip perleisti įgytą turtą pagal gautą subsidiją darbo vietai steigti;

2) išvežti už Lietuvos Respublikos teritorijos ribų ilgalaikio materialiojo turto, kurį įsigijo steigdamas (pritaikydamas) darbo vietas;

3) keisti įdarbinto asmens darbo vietą ar darbo funkcijas, nustatyti ne visą darbo laiką arba ne visą darbo savaitę, kaip tai nurodyta Lietuvos Respublikos darbo kodekso 146 straipsnyje, jeigu to nebuvo numatęs paraiškoje subsidijai darbo vietai (-oms) steigti gauti, išskyrus šio įstatymo 25

straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 3 punktuose nurodytų asmenų, kurie dėl sveikatos būklės gali dirbti ne visą darbo dieną ar ne visą darbo savaitę, įdarbinimo atvejus.

8. Darbo vietai steigti (pritaikyti) ir bedarbiui įdarbinti vienu metu gali būti taikomas tik vienas iš šio straipsnio 1 dalyje nurodytų paramos būdų. Darbdavys negali į už subsidijos darbo vietoms steigti lėšas įsteigtą (pritaikytą) darbo vietą įdarbinti asmens pagal remiamojo įdarbinimo priemones.

9. Teritorinė darbo birža, nustatiusi, kad darbdavys pažeidė šio straipsnio 7 dalies nuostatas, paramą panaikina nuo šio pažeidimo nustatymo dienos. Kreiptis dėl paramos gavimo iš naujo darbdavys gali ne anksčiau kaip po 12 mėnesių nuo sprendimo dėl paramos nutraukimo priėmimo dienos.

47 straipsnis. Darbo vietų steigimo subsidijavimas

Darbo vietų steigimo (pritaikymo) subsidijavimas organizuojamas:

1) šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte nurodytų asmenų, registruotų teritorinėje darbo biržoje nedarbingais, ir šio įstatymo 25 straipsnio 2 ir 3 punktuose nurodytų bedarbių neterminuotam įdarbinimui remti steigiant naujas (pritaikant esamas prie neįgalųjų negalios) darbo vietas.

2) kai buvęs bedarbis, pradėjęs savo verslą ne vėliau kaip per 30 mėnesių nuo paskutinės registracijos teritorinėje darbo biržoje nutraukimo dienos, pirmą kartą darbo vietą steigia teritorinės darbo biržos siūstam bedarbiui įdarbinti.

48 straipsnis. Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimas

1. Naujų darbo vietų steigimo bedarbiams įdarbinti projektų, padedančių sutelkti vietos bendruomenės ir socialinių partnerių pastangas didinti atskirų savivaldybių (seniūnijų) gyventojų užimtum (toliau – vietinių užimtumo iniciatyvų projektai), įgyvendinimas organizuojamas bedarbių neterminuotam įdarbinimui remti steigiant naujas darbo vietas.

2. Parama darbo vietoms steigti, įgyvendinant vietinių užimtumo iniciatyvų projektus, teikiama smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams, nurodytiems Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme, ir įmonėms ar viešosioms įstaigoms, kuriose mažiau kaip pusę balsų dalininkų susirinkime turi valstybės, savivaldybių institucijos, taip pat įstaigos ir valstybės ar savivaldybių įmonės.

3. Vietinių užimtumo iniciatyvų projektai įgyvendinami Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytoje savivaldybių (seniūnijų) teritorijose, kuriose bedarbių dalis, skaičiuojant nuo darbingo amžiaus gyventojų, projektų įgyvendinimo laikotarpiu yra didesnė negu vidutiniškai šalyje, nedarbo pasekmėms švelninti.

49 straipsnis. Savarankiško užimtumo rėmimas

1. Savarankiško užimtumo rėmimas organizuojamas šio straipsnio 3 dalyje nurodytiems asmenims, siekiant paremti darbo vietų steigimą sau.

2. Savarankiško užimtumo rėmimas organizuojamas, kai asmenys darbo vietas steigia Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme apibrėžtose labai mažose įmonėse.

3. Subsidija darbo vietai steigti mokama, kai:

1) darbo vietą sau pirmą kartą steigia šio įstatymo 25 straipsnio 1 punkte nurodyti asmenys, teritorinėje darbo biržoje registruoti nedarbingais, ir šio įstatymo 25 straipsnio 2 ir 8 punktuose nurodyti bedarbiai;

2) darbo vietą sau pirmą kartą steigia asmuo, kurio atleidimo iš darbo pasekmėms švelninti naudojamos Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšos.

4. Šio straipsnio 3 dalyje nurodytiems asmenims subsidija darbo vietai steigti mokama šio įstatymo 46 straipsnio 3 dalyje nurodytomis sąlygomis ir tvarka, netaikant reikalavimo apmokėti ne mažiau kaip 35 procentus darbo vietoms steigti (pritaikyti prie neįgaliųjų negalios) reikalingų lėšų.

5. Teritorinės darbo biržos darbo ieškantiems asmenims, siekiantiems savarankiško užimtumo, teikia informaciją apie verslo pradžios sąlygas, plėtrą, darbuotojų priėmimą į darbą, veiklos pagal savarankiškos veiklos formą galimybes, organizuoja verslo pradmenų mokymą.

50 straipsnis. Užimtumo didinimo programos

1. Užimtumui didinti gali būti rengiamos šios programos:

- 1) nedarbo prevencijos grupės darbuotojų atleidimo atveju;
- 2) imigrantų, tautinių mažumų integravimo į darbo rinką;
- 3) šio straipsnio 2 dalyje nurodytų asmenų užimtumo didinimo;
- 4) kitos.

2. Šio straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytos užimtumo didinimo programos gali būti rengiamos asmenims, kurie yra:

1) rūpintiniai, kuriems iki pilnametystės buvo nustatyta rūpyba, kol jiems sukaks 25 metai;

2) nėščios moterys, vaiko motina (įmotė) arba tėvas (itėvis), vaiko globėjas, rūpintojas ir asmenys, faktiškai auginantys vaiką (įvaikį) iki 8 metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų (iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintą vaiku invalidu), ir asmenys, prižiūrintys sergančius ar neįgaliuosius šeimos narius, kuriems Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimu nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra;

3) grįžę iš laisvės atėmimo vietų ir kurių laisvės atėmimo laikotarpis buvo ilgesnis kaip 6 mėnesiai, jeigu jie kreipiasi į teritorinę darbo biržą ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo grįžimo iš laisvės atėmimo vietų;

4) iki įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje nedirbę 2 ir daugiau metų;

5) priklausomi nuo narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, baigę psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas, jeigu jie kreipiasi į teritorinę darbo biržą ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programos baigimo;

6) prekybos žmonėmis aukos, baigusios psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas, jeigu jie kreipiasi į teritorinę darbo biržą ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programos baigimo;

7) grįžę į Lietuvą nuolat gyventi politiniai kaliniai ir tremtiniai bei jų šeimų nariai (sutuoktinis, vaikai (įvaikiai) iki 18 metų), jeigu jie kreipiasi į teritorinę darbo biržą ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo grįžimo į Lietuvą nuolat gyventi dienas.

3. Sprendimą dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų užimtumo rėmimo programų rengimo ir jų finansavimo, atsižvelgdamos į jų svarbą ir paskirtį, priima Vyriausybė, ministerijos ir kitos valstybės institucijos, savivaldybių institucijos ir užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos, konsultuodamosi su socialiniais partneriais, organizacijų ir vietos bendruomenių atstovais, atstovaujančiais darbo ieškančių asmenų grupių interesams.

SEPTINTASIS SKIRSNIS

UŽIMTUMO RĖMIMO PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO IR DARBO RINKOS PASLAUGŲ TEIKIMO ORGANIZAVIMAS IR FINANSAVIMAS

51 straipsnis. Užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo ir darbo rinkos paslaugų teikimo organizavimas ir kontrolė

1. Darbo rinkos paslaugos teikiamos ir užimtumo rėmimo priemonės įgyvendinamos šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, organizuodama darbo rinkos paslaugų teikimą ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą, nustato metinius veiklos tikslus ir uždavinius užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms, skiria lėšų nustatytiems tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti, kontroliuoja, kaip naudojamos šios lėšos.

3. Lietuvos darbo birža įgyvendina Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustatytus metinius veiklos tikslus ir uždavinius, organizuodama teritorinių darbo biržų veiklą, kai šios teikia darbo rinkos paslaugas ir įgyvendina aktyvios darbo rinkos politikos priemones ar užimtumo didinimo programas, nustato teritorinėms darbo biržoms metinius veiklos tikslus ir uždavinius, skiria lėšų nustatytiems tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti, kontroliuoja, kaip naudojamos šios lėšos.

4. Teritorinės darbo biržos įgyvendina aktyvios darbo rinkos politikos priemones, sudarydamos su juridiniais ir fiziniais asmenimis šių priemonių įgyvendinimo sutartis, kurių standartines sąlygas tvirtina Vyriausybė arba jos įgaliota institucija. Kaip darbdaviai laikosi darbo sutarčių, sudarytų su teritorinės darbo biržos siūstais asmenimis, ir šių sutarčių atitikties įsipareigojimams, nustatytiems teritorinės darbo biržos ir darbdavių sudarytose sutartyse dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo, kontroliuoja Valstybinė darbo inspekcija.

5. Ministerijos ir valstybės institucijos šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatytų užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą numato strateginiuose ar metiniuose veiklos planuose.

52 straipsnis. Užimtumo rėmimo priemonių ir darbo rinkos paslaugų finansavimo šaltiniai

Darbo rinkos paslaugos ir užimtumo rėmimo priemonės finansuojamos iš Užimtumo fondo, valstybės ir savivaldybių biudžetų, Europos Sąjungos struktūrinių ir kitų fondų bei šaltinių. Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšų naudojimo sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

53 straipsnis. Užimtumo fondas

1. Užimtumo fondas yra piniginės lėšos.
2. Užimtumo fondo lėšos naudojamos:
 - 1) šio įstatymo nustatytoms darbo rinkos paslaugoms teikti ir užimtumo rėmimo priemonėms įgyvendinti;
 - 2) bendriems Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir tarptautiniams užimtumo rėmimo projektams finansuoti;
 - 3) priemonėms, numatytoms Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšų naudojimo sąlygų ir tvarkos apraše, finansuoti;
 - 4) šio fondo administravimui finansuoti.

54 straipsnis. Užimtumo fondo lėšos

1. Užimtumo fondo lėšas sudaro:
 - 1) nedarbo socialinio draudimo lėšos šio įstatymo nustatytoms aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms įgyvendinti bei darbo rinkos paslaugoms finansuoti, kurių dydis tvirtinamas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu;
 - 2) užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų pajamos;
 - 3) valstybės biudžeto lėšos, kurių dydis tvirtinamas atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu;
 - 4) kitos lėšos.
2. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas lėšas Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais terminais ir tvarka perveda Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai Užimtumo fondui sudaryti.

3. Pasibaigus finansiniams metams, nepanaudotos Užimtumo fondo lėšos įtraukiamos į kitų metų Užimtumo fondo lėšų sąmatą, jeigu Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatyme nenustatyta kitaip.

4. Užimtumo fondo lėšos kaupiamos ir saugomos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sąskaitoje.

5. Šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytas lėšas užimtumo politiką įgyvendinančios įstaigos perveda į Užimtumo fondo sąskaitą už praėjusį ketvirtį iki kito ketvirčio pirmo mėnesio 15 dienos.

55 straipsnis. Užimtumo fondo administravimas

1. Užimtumo fondo lėšas administruoja ir viešai skelbia, kaip jos naudojamos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija teikia Lietuvos Respublikos trišalei tarybai svarstyti Užimtumo fondo lėšų sąmatos projektą ir informaciją apie lėšų panaudojimą.

3. Lietuvos Respublikos trišalė taryba teikia pasiūlymus Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai dėl Užimtumo fondo lėšų sąmatos projekto ir lėšų panaudojimo.

4. Užimtumo fondo lėšų sąmatą ir lėšų panaudojimo pagal šią sąmatą ataskaitą tvirtina Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Jis atsako už tinkamą šių lėšų paskirstymą.

5. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pagal patvirtintą Užimtumo fondo lėšų sąmatą perveda lėšas užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms.

6. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos pagal patvirtintas Užimtumo fondo lėšų sąmatas disponuoja iš Užimtumo fondo gautomis lėšomis ir kas ketvirtį teikia Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai veiklos ataskaitas ir gautų lėšų panaudojimo finansines ataskaitas.

7. Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos atsako už tinkamą iš Užimtumo fondo gautų lėšų panaudojimą.

8. Užimtumo fondo lėšų sąmatos sudarymo ir naudojimo taisyklės tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

56 straipsnis. Valstybės lėšų finansinė kontrolė

1. Šio įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nurodytoms užimtumo rėmimo priemonėms ir 4 dalyje nurodytoms darbo rinkos paslaugoms, nedarbo socialinio draudimo išmokoms mokėti ir užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti ir jų plėtrai finansuoti skirtų valstybės lėšų (Užimtumo fondo, valstybės biudžeto ir kitų šaltinių) finansinę kontrolę atlieka Valstybės kontrolė ir kitos teisės aktų nustatyta tvarka įgaliotos valstybės institucijos.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ne vėliau kaip per 4 mėnesius, pasibaigus finansiniams metams, viešai skelbia informaciją apie valstybės lėšų panaudojimą, nuroydama šių lėšų panaudojimą atskiroms aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms ir užimtumo rėmimo programoms įgyvendinti, nedarbo socialinio draudimo išmokoms mokėti, užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti ir darbo rinkos paslaugoms teikti.

IV SKYRIUS

NELEGALUS DARBAS, NEDEKLARUOTAS DARBAS, NEDEKLARUOTA SAVARNKIŠKA VEIKLA IR UŽSIENIEČIŲ ĮDARBINIMO TVARKOS PAŽEIDIMAI

57 straipsnis. Institucijos, vykdančios nelegalaus darbo, nedeklaruoto darbo ir nedeklaruotos savarankiškos veiklos kontrolę

Nelegalaus darbo, nedeklaruoto darbo ir nedeklaruotos savarankiškos veiklos prevenciją vykdo, patikrinimus, grindžiamus rizikos vertinimu, atlieka Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybinė darbo inspekcija), Valstybinė

mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos (toliau – Valstybinė mokesčių inspekcija), Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos bei policija, vadovaudamasis jų veiklą reglamentuojančiais teisės aktais.

58 straipsnis. Nelegalus darbas ir atsakomybė už jį

1. Nelegaliu darbu laikomas atlygintinis fizinio asmens (darbuotojo) darbinės funkcijos atlikimas kito asmens (darbdavio) pavaldume ir jo naudai, kai:

1) darbdavys nustatyta tvarka nesudaro darbo sutarties raštu arba nepraneša valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinei įstaigai iki darbo pradžios apie darbo sutarties sudarymą ir darbuotojo priėmimą į darbą;

2) dirba asmuo, kuris nėra Europos Sąjungos pilietis, kaip nustatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 20 straipsnio 1 dalyje, ir nėra asmuo, besinaudojantis Europos bendrijos laisvo judėjimo teise, kaip apibrėžta Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 5 dalyje (toliau – trečiosios valstybės pilietis), neturintis leidimo dirbti, išskyrus kai įstatymai atleidžia jį nuo pareigos įgyti leidimą dirbti Lietuvoje.

2. Darbdavys nelaikomas pažeidusiu šio straipsnio 1 dalies 2 punktą, jei, įdarbindamas trečiosios valstybės pilietį, įvykdo šias sąlygas:

1) ne vėliau kaip prieš vieną darbo dieną iki numatytos darbo sutarties sudarymo dienos yra gautas leidimas dirbti arba kitas dokumentas, patvirtinantis trečiosios valstybės piliečio atleidimą nuo pareigos įgyti leidimą dirbti Lietuvoje;

2) darbo Lietuvos Respublikoje laikotarpiu saugoja šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyto dokumento kopiją ir pateikia ją Valstybinės darbo inspekcijos, Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos ar kitos šio įstatymo 57 straipsnyje nurodytos institucijos reikalavimu;

3) per tris darbo dienas nuo darbo sutarties sudarymo ar nutraukimo dienos raštu praneša Valstybinei darbo inspekcijai jos nustatyta tvarka apie trečiosios valstybės piliečio darbo pradžią ir pabaigą.

3. Šio straipsnio 2 dalies nuostatos netaikomos, kai darbdavys žinojo, kad leidimas dirbti ar kitas dokumentas, patvirtinantis trečiosios valstybės piliečio atleidimą nuo pareigos įgyti leidimą dirbti Lietuvoje, buvo suklastotas.

4. Valstybinei darbo inspekcijai pagal jos ar kitų šio įstatymo 57 straipsnyje paminėtų institucijų surinktus arba iš trečiųjų asmenų gautus duomenis nustatius, kad darbdavys padarė šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytą pažeidimą, neatsižvelgiant į formalią nelegalų darbą dirbančio ir (ar) nelegalų darbą leidusio dirbti asmens veiklos išraišką, Valstybinė darbo inspekcija:

1) jei darbo santykiai nėra pasibaigę, įpareigoja darbdavį sudaryti su darbuotoju darbo sutartį raštu ir pranešti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinei įstaigai apie darbo sutarties sudarymą ir darbuotojo priėmimą į darbą;

2) įpareigoja darbdavį sumokėti nelegaliai dirbusiam asmeniui sulygtą atlyginimą už darbą, išskyrus kai šis atlyginimas buvo sumokėtas;

3) perduoda Valstybinei mokesčių inspekcijai ir Valstybinio socialinio draudimo fondo teritoriniam skyriui duomenis, kurių reikia, kad šios apskaičiuotų ir išieškotų darbdavio ir darbuotojo nesumokėtas gyventojų pajamų mokesčių ir valstybinio socialinio draudimo įmokas, baudas ir delspinigius pagal šias įmokas ir mokesčius reglamentuojančių teisės aktų nuostatas nuo pajamų, kurias gavo arba turėjo gauti nelegalų darbą dirbęs asmuo;

4) šio įstatymo nustatyta tvarka skiria darbdaviui nuo 500 eurų iki 3000 eurų baudą už kiekvieną nelegaliai dirbantį asmenį. Tokie patys veiksmai, padaryti asmens jau bausto už šį pažeidimą per pastaruosius trejus metus, užtraukia baudą asmeniui nuo 2000 eurų iki 5000 eurų baudą už kiekvieną nelegaliai dirbantį asmenį.

5. Valstybinei darbo inspekcijai pagal jos ar kitų šio įstatymo 57 straipsnyje paminėtų institucijų surinktus arba iš trečiųjų asmenų gautus duomenis nustatius, kad darbdavys padarė šio

straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytą pažeidimą, neatsižvelgiant į formalią nelegalų darbą dirbančio ir (ar) nelegalų darbą leidusio dirbti asmens veiklos išraišką, Valstybinė darbo inspekcija:

1) įpareigoja darbdavį nutraukti darbo santykius su nelegalų darbą dirbančiu asmeniu per tris darbo dienas nuo sprendimo priėmimo;

2) įpareigoja darbdavį sumokėti nelegaliai dirbusiam asmeniui sulygtą atlyginimą už darbą, išskyrus kai šis atlyginimas jau buvo sumokėtas;

3) perduoda Valstybinei mokesčių inspekcijai ir Valstybinio socialinio draudimo fondo teritoriniam skyriui duomenis, kurių reikia, kad šios apskaičiuotų ir išieškotų darbdavio ir darbuotojo nesumokėtas, gyventojų pajamų mokestį ir valstybinio socialinio draudimo įmokas, baudas ir delspinigius pagal šias įmokas ir mokesčius reglamentuojančių teisės aktų nuostatas nuo pajamų, kurias gavo arba turėjo gauti nelegalų darbą dirbęs asmuo, išskyrus, jeigu privalomojo sveikatos draudimo įmokos, gyventojų pajamų mokestis ir valstybinio socialinio draudimo įmokos buvo sumokėtos;

4) šio įstatymo nustatyta tvarka skiria darbdaviui nuo 500 eurų iki 3000 eurų baudą už kiekvieną nelegaliai dirbantį asmenį. Tokie patys veiksmai, padaryti asmens jau bausto už šį pažeidimą per pastaruosius trejus metus, užtraukia baudą asmeniui nuo 2000 eurų iki 5000 eurų baudą už kiekvieną nelegaliai dirbantį asmenį;

5) perduoda informaciją apie nelegaliai dirbantį ar dirbusį darbuotoją Migracijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos

6. Be šio straipsnio 5 dalyje numatytų pasekmių, darbdaviams, padariusiems šio straipsnio 1 dalies 2 punkte numatytą pažeidimą, gali būti taikomi:

1) apribojimas dalyvauti viešuosiuose pirkimuose Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka;

2) teisės gauti subsidijas, išmokas ar kitą valstybės pagalbą, įskaitant Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą ir kitą paramą, išskyrus tiesioginę Europos Sąjungos paramą, atėmimas iki 5 metų Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka;

3) įpareigojimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka sugrąžinti tam tikrą dalį arba visas per 12 mėnesių laikotarpį iki nelegalaus darbo nustatymo suteiktų subsidijų, išmokų ar kitos valstybės pagalbos, įskaitant Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą ir kitą paramą, išskyrus tiesioginę Europos Sąjungos paramą, lėšas;

4) pareiga apmokėti asmens grąžinimo ar perdavimo kitai valstybei teisės aktų nustatyta tvarka išlaidas.

7. Jei darbdavys, nelegaliai įdarbinęs trečiosios valstybės pilietį tam tikram darbui yra subrangovas, tiesioginis jo rangovas yra subsidiariai atsakingas už šio straipsnio 5 dalies 2-4 punktuose ir 6 dalies 4 punkte nurodytų piniginių įpareigojimų įvykdymą, išskyrus, kai jis raštu subrangovo pareikalavo pateikti trečiųjų valstybių piliečių įdarbinimo dokumentus ir ėmėsi priemonių jų teisingumui patikrinti. Jei rangovas ar kiti subrangovai žinojo apie tai, kad darbdavys įdarbina trečiosios valstybės pilietį neteisėtai, jie taip pat yra subsidiariai atsakingi už šio straipsnio 5 dalies 2-3 punktuose ir 6 dalies 4 punkte nurodytų piniginių įpareigojimų įvykdymą. Subsidiari rangovo ar kitų subrangovų atsakomybė reiškia tai, kad tiek Valstybinė darbo inspekcija, tiek nelegaliai dirbęs trečiosios valstybės pilietis turi teisę nukreipti savo piniginių reikalavimą jiems ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo tos dienos, kada suėjo jų piniginių reikalavimo darbdaviui terminas, tačiau darbdavys jų piniginių reikalavimo nepatenkino arba patenkino nepilnai.

8. Asmenys, dirbę nelegaliai, turi teisę reikalauti jiems priklausančio nesumokėto darbo užmokesčio individualiems darbo ginčams nagrinėti nustatyta tvarka.

9. Šio straipsnio 4 dalies 2-3 punktuose ir 5 dalies 2-5 punktuose ir 8 dalyje nurodytais atvejais laikoma, kad nelegalaus darbo santykiai tęsiasi tris mėnesius iki nelegalaus darbo fakto nustatymo dienos, o darbuotojui mokama nelegalaus darbo fakto nustatymo dieną galiojanti Vyriausybės patvirtinta minimali mėnesinė alga. Ši nuostata netaikoma tais atvejais, kai Valstybinė

darbo inspekcija ar darbuotojas įrodo didesnio darbo užmokesčio mokėjimą arba darbdavys, pripažindamas nelegalų darbą, įrodo trumpesnę nelegalaus darbo laikotarpį.

9. Fiziniai ar juridiniai asmenys, kurių veiksmai (veikimas ar neveikimas) užtraukia administracinę ar baudžiamąją atsakomybę, atsako Administracinių teisės pažeidimų kodekso ir Baudžiamojo kodekso nustatyta tvarka.

59 straipsnis. Užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimai ir atsakomybė už juos

1. Užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimais laikomi darbdavio, įdarbinusio trečiosios valstybės pilietį, veiksmai, kai jis:

1) ne vėliau kaip prieš vieną darbo dieną iki numatytos darbo sutarties sudarymo dienos nepareikalauja iš asmens pateikti galiojantį leidimą gyventi ar kitą dokumentą, suteikiantį teisę būti ar gyventi Lietuvoje;

2) darbo Lietuvos Respublikoje laikotarpiu nesaugo šio įstatymo 58 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyto dokumento kopijos ir (ar) nepateikia jos Valstybinės darbo inspekcijos, Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos ar kitos šio įstatymo 57 straipsnyje nurodytos institucijos reikalavimu;

3) per tris darbo dienas nuo darbo sutarties su trečiosios valstybės piliečiu sudarymo ar nutraukimo dienos raštu nepraneša Valstybinei darbo inspekcijai jos nustatyta tvarka apie darbo pradžią ir pabaigą;

4) nevykdo kitų Lietuvos Respublikos įstatyme dėl užsieniečių teisinės padėties ir jų įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatytų pareigų, susijusių su užsieniečių įdarbinimu, su jais sudarytų darbo sutarčių vykdymu ar jų nutraukimu.

2. Valstybinei darbo inspekcijai pagal jos ar kitų šio įstatymo 57 straipsnyje paminėtų įstaigų surinktus arba iš trečiųjų asmenų gautus duomenis nustatčius, kad darbdavys padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą pažeidimą, Valstybinė darbo inspekcija šio įstatymo nustatyta tvarka skiria baudą nuo 200 eurų iki 400 eurų už kiekvieną padarytą pažeidimą. Tokie patys veiksmai, padaryti asmens jau bausto už šį pažeidimą per pastaruosius trejus metus, užtraukia baudą asmeniui nuo 400 eurų iki 800 eurų baudą už kiekvieną padarytą pažeidimą.

60 straipsnis. Nedeklaruotas darbas ir atsakomybė už jį

1. Nedeklaruotu darbu vadinamas fizinio asmens (darbuotojo) kito asmens (darbdavio) pavaldume ir jo naudai už atlyginimą darbinės funkcijos atlikimas, kai Darbo kodekso nustatyta tvarka darbo laiko apskaitos dokumentuose nėra pažymėtas:

- 1) darbuotojo dirbtas viršvalandinis darbas;
- 2) darbuotojo dirbtas darbas poilsio dieną, švenčių dieną;
- 3) darbuotojo dirbtas darbas naktį;
- 4) neapskaitomas darbuotojo darbas, dirbtas pagal nenustatytos trukmės darbo sutartį.

2. Prievolę apskaityti šio straipsnio pirmoje dalyje nurodytą darbuotojo darbinės funkcijos atlikimą darbdavys privalo įvykdyti iki kitos darbo dienos darbovietėje pabaigos, išskyrus, kai darbuotojas laikinai, bet ne ilgiau kaip penkias darbo dienas dirba kitoje vietoje, negu yra darbovietė. Tokiu atveju, darbinės funkcijos atlikimas turi būti apskaitytas ne vėliau kaip kitą dieną po darbo funkcijos atlikimo kitoje vietoje pabaigos. Jei darbuotojas ilgiau kaip penkias darbo dienas dirba kitoje darbo vietoje, prievolė apskaityti darbuotojo darbo funkcijos atlikimą turi būti įvykdyta ne vėliau kaip praėjus savaitei nuo jos atlikimo.

3. Valstybinei darbo inspekcijai pagal jos ar kitų šio įstatymo 57 straipsnyje paminėtų institucijų surinktus arba iš trečiųjų asmenų gautus duomenis nustatčius, kad darbdavys padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą pažeidimą, Valstybinė darbo inspekcija:

1) įpareigoja darbdavį atkurti iškreipiamas ar slepiamas aplinkybes, dėl kurių buvo konstatuotas nedeklaruotas darbas;

2) skiria darbdaviams baudas nuo 200 eurų iki 600 eurų už kiekvieną pažeidimą. Tokie patys veiksmai, padaryti asmens, jau bausto už šį pažeidimą per pastaruosius trejus metus, užtraukia baudą asmeniui už kiekvieną nelegaliai dirbantį asmenį nuo 600 eurų iki 1200 eurų.

4. Darbuotojai, kurių darbinės funkcijos atlikimas Darbo kodekso nustatyta tvarka darbo laiko apskaitos dokumentuose nebuvo pažymėtas, turi teisę reikalauti jiems nesumokėto darbo užmokesčio darbo ginčams dėl teisės nagrinėti Darbo kodekso nustatyta tvarka.

61 straipsnis. Nedeklaruota savarankiška veikla ir jos teisinės pasekmės

1. Nedeklaruota savarankiška veikla yra fizinio asmens veikla, kuri atitinka individualios veiklos požymius, tačiau fizinis asmuo ją vykdo:

1) neįsiregistravęs mokesčių įstatymų nustatyta tvarka, be verslo liudijimo, kai tokią veiklą leidžiama vykdyti įsigijus verslo liudijimą arba be veiklos kvitų, kai tokią veiklą leidžiama vykdyti pagal veiklos kvitus;

2) nors ir įsiregistravęs mokesčių įstatymų nustatyta tvarka, įsigijęs verslo liudijimą, kai tokią veiklą leidžiama vykdyti įsigijus verslo liudijimą ar pagal veiklos kvitus, kai tokią veiklą leidžiama vykdyti pagal veiklos kvitus, tačiau nedeklaruodamas arba deklaruodamas mažesnes pajamas, nei faktiškai gavo iš tokios individualios veiklos.

2. Valstybinei mokesčių inspekcijai pagal jos ar kitų šio įstatymo 57 straipsnyje paminėtų įstaigų surinktus arba iš trečiųjų asmenų gautus duomenis nustatčius, kad asmuo vykdo nedeklaruotą savarankišką veiklą, neatsižvelgdama į formalią nedeklaruotą savarankišką veiklą vykdančio asmens veiklos išraišką, Valstybinė mokesčių inspekcija:

1) atkuria iškreipiamas ar slepiamas aplinkybes, su kuriomis valstybinio socialinio draudimo ir mokesčių įstatymai sieja apmokestinimą, ir

2) apskaičiuoja ir išieško valstybinio socialinio draudimo įmokas, ir gyventojų pajamų mokesčių pagal valstybinio socialinio draudimo ir Gyventojų pajamų mokesčio įstatymų atitinkamas nuostatas.

3. Nedeklaruotos savarankiškos veiklos vykdymo kontrolę atliekančiai institucijai konstatavus nedeklaruotos savarankiškos veiklos faktą, fizinis asmuo privalo nedelsiant užsiregistruoti pas atitinkamą vietos mokesčių administratorių, įsigyti verslo liudijimą arba pradėti vykdyti veiklą pagal veiklos kvitus arba nutraukti savarankišką veiklą. Jeigu asmens adresas yra žinomas, Valstybinė mokesčių inspekcija, remdamasi disponuojama informacija, gali savo iniciatyva užregistruoti asmenį mokesčių mokėtoju, jeigu konstatuoja, kad asmuo vykdo nedeklaruotą savarankišką veiklą apie tai informuodama šį asmenį.

62 straipsnis. Baudos skyrimas

1. Šio įstatymo 58-60 straipsniuose numatytų pažeidimų bylas nagrinėja ir baudas skiria Valstybinė darbo inspekcija. Šie pažeidimai tiriami, pažeidimų protokolai surašomi ir bylos nagrinėjamos *mutatis mutandis* vadovaujantis Administracinių teisės pažeidimų kodekso nuostatomis. Baudos skyrimas ginčijamas Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

2. Valstybinė darbo inspekcija, skirdama šio įstatymo 58-60 straipsniuose numatytą baudą, jos dydį nustato pagal baudos minimumo ir maksimumo vidurkį atsižvelgdama į tai, ar yra darbdavio – juridinio asmens ar fizinio asmens - atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių. Jeigu yra atsakomybę lengvinančių aplinkybių, baudos dydis mažinamas nuo vidurkio iki minimumo, o esant atsakomybę sunkinančių aplinkybių, baudos dydis didinamas nuo vidurkio iki maksimalaus dydžio. Kai yra atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių bauda skiriama atsižvelgiant į jų kiekį ir reikšmingumą. Baudos dydžio mažinimas ar didinimas turi būti motyvuotas. Bauda išieškoma į valstybės biudžetą.

3. Atsakomybę lengvinančiomis aplinkybėmis laikoma tai, kad asmuo, padaręs pažeidimą, užkirto kelią žalingoms pažeidimo pasekmėms, iki pažeidimo tyrimo pradžios pažeidimą nutraukė,

pripažino padaręs pažeidimą, padėjo įgaliotiems pareigūnams atlikti pažeidimo tyrimą, geranoriškai atlygino žalą, taip pat labai sunki juridinio asmens finansinė padėtis.

4. Atsakomybę sunkinančiomis aplinkybėmis laikoma tai, kad asmuo kliudė atlikti pažeidimo tyrimą, slėpė padarytą pažeidimą, tęsė pažeidimą, nepaisydamas Valstybinės darbo inspekcijos, Valstybinės mokesčių inspekcijos, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos ar policijos įgaliotų pareigūnų įpareigojimo nutraukti neteisėtus veiksmus.

5. Šio įstatymo 58-60 straipsniuose numatytos baudos gali būti skiriamos ne vėliau kaip per 3 metus nuo pažeidimo nustatymo dienos.

6. Baudos skyrimas ginčijamas Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka

7. Baudos už nelegalų darbą už nedeklaruotą darbą skyrimas ar neskyrimas, baudos panaikinimas ar sumažinimas teismine tvarka nėra pagrindas atsisakyti apskaičiuoti ar išieškoti darbdavio ir darbuotojo nesumokėtas privalomojo sveikatos draudimo įmokas, gyventojų pajamų mokestį ir valstybinio socialinio draudimo įmokas, baudas ir delspinigius pagal šias įmokas ir mokesčius reglamentuojančių teisės aktų nuostatas nuo pajamų, kurias gavo arba turėjo gauti nelegalų darbą dirbęs asmuo. Sprendimas dėl privalomojo sveikatos draudimo įmokų, gyventojų pajamų mokesčio ir valstybinio socialinio draudimo įmokų, baudų ir delspinigių apskaičiavimo ir išieškojimo gali būti skundžiamas įstatymų nustatyta tvarka.

V SKYRIUS

ATSAKOMYBĖ IR GINČŲ DĖL UŽIMTUMO RĖMIMO PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO IR DARBO RINKOS PASLAUGŲ TEIKIMO NAGRINĖJIMAS

63 straipsnis. Atsakomybė

Nustačius, kad asmeniui buvo pritaikytos užimtumo rėmimo priemonės pagal neteisusiai įformintus ar suklastotus dokumentus arba dėl žinomai neteisingos informacijos pateikimo arba jos nepateikimo, arba neteisėto darbuotojo atleidimo iš darbo atveju, kai atleidimo iš darbo neteisėtumas yra konstatuotas įsiteisėjusiu teismo sprendimu, asmens dalyvavimo užimtumo rėmimo priemonėse išlaidos, kurios buvo finansuotos šiame įstatyme nustatyta tvarka ir lėšomis, arba išlaidos atsiradusios atlikus kitus neteisėtu veiksmus, įstatymų nustatyta tvarka išieškomos iš kaltų asmenų, išdavusių ar pateikusių šiuos dokumentus ar duomenis, arba darbdavio, neteisėtai atleidusio darbuotoją iš darbo, bei kitų kaltų asmenų.

64 straipsnis. Ginčų nagrinėjimas

Ginčai dėl šio įstatymo taikymo nagrinėjami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

VI SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

65 straipsnis. Pasiūlymas Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 20 m. d. priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

66 straipsnis. Kitų teisės aktų galiojimas

Įsigaliojus šiam įstatymui netenka galios Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas.

67 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja 20 m. d.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

[...]

Lietuvos Respublikos
užimtumo įstatymo
priedas

ĮGYVENDINAMI EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTAI

1. 2009 m. gegužės 25 d. Tarybos direktyva 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą (OL 2009 L 155, p.17).

2. 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai .

3. 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/98/EB dėl vienos prašymų išduoti vieną leidimą trečiųjų šalių piliečiams gyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir dėl valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų bendrų teisių (OL 2011 L 343, p.1).

4. 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/36/ES dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir buvimo tikslu dirbti sezoniniais darbuotojais sąlygų (OL 2014 L 94, p. 375).
